शाबा कुडतरकार

वावझड

(कविता संग्रह)

शाबा नारायण कुडतरकर

गोवा कोंकणी अकादेमी

वावझड

कविता संग्रह

शाबा नारायण कुडतरकार

प्रकाशन क्र. : 133

पयली आवृत्ती : 2010

उजवाडावपी :
गोवा कोंकणी अकादेमी
243, पाटो कॉलनी
पणजी, गोंय.

छापपी :
स्वर्णमुद्रा प्रिंटस्
माशेल गोंय.

मुखचित्र : गौरीश वेर्णेकार

मोल : रु. 80 /-

VAVZAD

Poetry Collection
in Konkani by

SHABA NARAYAN KUDTARKAR

Publication No. : 133

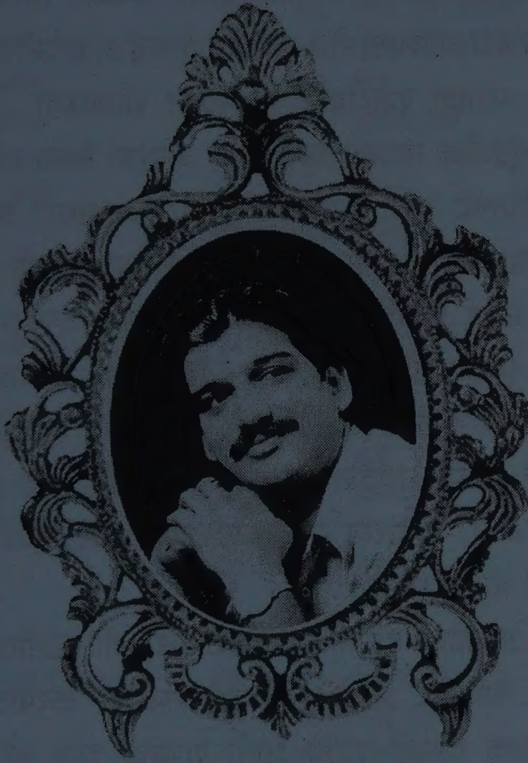
First Edition : 2010

Publisher :
Goa Konkani Akademi
243, Patto Colony
Panaji Goa.

Printer :
Swarnamudra Prints
Marcel Goa

Cover : Gourish Vernekar

Price : 80 /-

शाबा नारायण कुडतरकार

(जन्म : 27 मार्च 1970 मर्ण : 1 एप्रिल 2008)

अकादेमीचे वतीन...

सत्तरी म्हालांतलो उदेतो बरोवपी आनी कोंकणी भाशा साहित्य चळवळींतलो एक निष्ठावान तरनाटो वावुरपी, शाबा नारायण कुडतरकार हाका 2008 वर्सा एका अपघातान मर्ण आयलें. ताच्या उपरांत अकादेमीन एक निर्णय घेवन शाबा कुडतरकाराचें सगळे साहित्य पुस्तक रूपान उजवाडापाचें थारायलें.

साहित्याच्या संकलनाचो आनी साहित्याचेर संस्कार करपाचो वावर शाबाकडेन लागींचों संबंध आशिल्ले लेखक आनी तेन्नाचे अकादेमीच्या वावुरपी मंडळाचे वांगडी डॉ. प्रकाश वजरीकार हांचेकडेन सोंपायलो. अकादेमीचे आदले अध्यक्ष श्री. पुंडलीक नायक हाणीय ह्या वावरांत खास लक्ष घातलें. शाबाच्या वेंचून काडिल्ल्या हात बरपांचीं तीन पुस्तकां तयार जालीं. एक कविता संग्रह 'वावझड' आनी दोन एकांकी संग्रह ' भुंयगर्भ, आनी 'तानसुर्या' ही तिनूय पुस्तकां आतां एकाच वेळार एका खाशेल्या समारंभात शाबा कुडतरकाराच्या मूळ घराकडेन म्हणल्यार नानोडें हांगासर उजवाडाक येता.

पुस्तकांक प्रस्तावना बरोवपाची अकादेमीची विनंती श्री. पुंडलीक नायक हाणी मानून घेतली. ताणी सविस्तरपणान बरयिल्ली एकूच प्रस्तावना तिनूय पुस्तकांनी छापल्या. शाबाच्या साहित्यीक आनी सांस्कृतिक वावराची तातूंतल्यान बेस बरी वळख घडटा.

गोवा कोकणी अकादेमी डॉ.प्रकाश वजरीकार, श्री.पुंडलीक नायक, चित्रकार श्री.गौरिश वेर्णेकार आनी पुस्तकांचे संकलन करपाक आदार केल्ली शाबाची घरकान्न श्रीमती शोभा आनी शाबाचो भाव श्री. लाडको कुडतरकार आनी घरचीं हांचे उपकार मानतां.

हो तरनाटो बरोवपी आमचे मदी ना हाची खंत आसाच तरी पूण कोंकणीत भर घातिल्लें, ताचें साहित्य आमचे मदीं आसा, हाचो अकादेमीक आनंद आसा.

एन. शिवदास
अध्यक्ष, गोवा कोंकणी अकादेमी

अनुक्रम

शाबा कुडतरकार

एके अल्प जीणेचें एक अर्थपूर्ण दर्शन

शाबा नारायण कुडतरकार हाची पयली सारखी वळख जाली ती 1995 वर्सा, गोवा कोंकणी अकादेमीन सत्तरी हांगासर घडोवन हाडिल्ल्या तिसऱ्या नाट्यमहोत्सवांत. ग्रामीण विकास शिक्षण संस्था, वाळपय हे संस्थेचेवतीन ताणे 'राखण ' हें म्हगेलें नाटक दिग्दर्शित करून महोत्सवांत सादर केल्लें. महोत्सवांतली हेर नाटकां, कला अकादमीचे नाट्य सर्तितलीं इनामां जोडील्लीं आसलीं पूण हे नाटक थळावे संस्थेक महोत्सवांत उत्तेजन दिवपाचे नदरेन अकादमी दवरल्लें. शाबान दिग्दर्शित केल्लें हें नाटक हेर नाटकांचें तोडीचे जालें. लोकांक तें खूब मानवलें. महोत्सवांत नाटकांवयल्या जाल्ल्या चर्चासत्रात ताणें दिग्दर्शक म्हण वांटो घेतलो. ताणे दिग्दर्शित केल्ल्या ह्या नाटकासंबंदान ताका निरिक्षकांनी आनी हेर प्रेक्षकांनी जे प्रश्न विचारले त्या प्रश्नांक ताणे सामक्यो मुदयेर थीक कश्यो जापो दिल्यो. राज्य थरावयल्या नाट्यमहोत्सवांत ताका लाबिल्ले संदिचे ताणे भांगर केलें. आनी आपूण कोंकणी रंगमाचयेचो फुडाराचो एक रचनाकार म्हणपांचे सिध्द करून दाखयलें.

त्या काळार शाबा एक उदेतो कवी म्हण नित्तोच नांवारूपाक येतालो. 1995 वर्सा सत्तरींत जाल्लो चार नाटकांचो महोत्सव खुबूच गाजलो. कोंकणी नाटकां सत्तरीच्या प्रेक्षकांनी हजारांचे संख्येन हाजीर रावन माथ्यार घेतलीं. तातूंत नाटकाचें नशेन घुंवळे ते सत्तरीचे नवेताल्ल जाणीवेचे तरनाटे. 'आपणाले भाशेतंल्यान पुरूशार्थ घडोंवक येता." ह्या शणै गोंयबाबान सांगिल्ल्या मंत्राचो साक्षात्कार जो म्हज्या सारखिल्ल्याक 1970 च्या अदमासाक जाल्लो तो सत्तरीच्या युवकांक पंचवीस वर्सा उपरांत जातालो.तो साक्षात्कार उसरां जाल्लो खरो पूण तातूंतली पोटतिडक आनी आत्मविश्वास

मळबाक गवसणी घालपी आसलो. सत्तरीच्या वागांनी पयली गरड घातली ती 2001 वर्सा. ग्रामीण विकास शिक्षण संस्थेचेवतीन प्रकाश वजरीकार नांवाच्या तरनाट्या लेखकान बरयिल्लें. 'आनी एक बुंटो फुल्लो ' हें नाटक घेवन सत्तरकार गोवा कला अकादमीचे 25 वें कोंकणी नाटयसर्तेत भितर सरले आनी ताणी कोंकणी नाटकाची परिमाणां बदलून वडयलीं. सर्तित ह्या नाटकाक उत्कृश्ट प्रयोगाचें पयलें इनाम लाबलें. तशेंच दिग्दर्शनाखातीर प्रमोद म्हाडेश्वराक दुसरें, निलेश महालेक नेपथ्याचें उत्तेजनार्थ इनाम लाबलें. ह्या नाटकाक प्रकाश वजरीकाराक लेखनाचें पयलें इनाम लाबून तो नाटककार थारलो जाल्यार ह्या नाटकांत शाबा कुडतरकाराक नाटकांतले 'गांवजल्म्या'चे भुमिकेखातीर उत्कृश्ट अभिनयाचें पयलें इनाम लाबून तो राज्यथरावयलो अभिनेतो म्हणपाचें सिध्द जालें. मागीर प्रकाश वजरीकार सत्तरीतल्या भौसांतल्या कलाकांरांखातीर 'घट्टाण कोणाचें 'काणी तशी जुनीच पूण' 'साद अंतर्मनाचो' 'आनीक एक प्रश्नपर्व' 'परतीचे वाटेर' सारखिल्यो नाट्यकृती रचीत गेलो आनी तातूंत शाबा नव्यो नव्यो भुमिका सफळ करीत रावलो.

एका दशकाच्या काळान सतरकारानी कोंकणी चळवळींतलो आपणालो उणाव भरून काडलो. कोंकणी भाशेचे चळवळीचो तो एक लखलखीत अध्याय थारला. ह्या अध्यायांत सर्गेस्त सदानंद उर्फ भाई तेंडुलकार ह्यांची प्रेरणा आसा. स. शांती तेंडुलकार हांचो सहभाग आसा. प्रकाश वजरीकार भतग्रामाचो आसलो तरी तागेंले योगदान सत्तरीखातीरच चड घडलां. प्रकाश पर्येकारासारखो लेखक, प्रमोद म्हाडेश्वरासारखो दिग्दर्शक, झिलू गांवकार आनी डॉ. रघुनाथ धुरी सारखे कुशल संघटक आनी शाबा कुडतरकारा सारखो लेखक, नाटयकर्मी , कार्यकर्तो हे सगळे ह्या लखलखीत पर्वाचे फक्त गवाय न्हय तर त्या पर्वाचे रचनाकर्ते आसात.

दुर्देवान आयज शाबा आमचें मदें ना, एका अपघातान तो आमकां अंतरलो. हाचे आदीं शांती तेंडुलकारुय अशेंच अपघातांत आमकां अंतरिल्लें. नियतीचो खेळ मोटो विचित्र आसता. ती एका हातान दिता आनी दुसऱ्या हातान काडून घेता.

भुरगेपण शिक्षण आनी नोकरी

शाबाचो जल्म ता. 27 मार्च 1970 वर्सा, सत्तरी म्हालांतल्या नानोडे गांवांत जालो. बापायचें नांव नारायण जाल्यार आवयेचें नांव राधाबाय. पांच भांवडांमदलो शाबा तिसरो. ताचे आदी दोगी भयणी आनी फाटल्यान दोग भाव. थोडेशें वायंगण शेत, इल्लेशें कुळागर आनी थोड्यो काजी हांचेर तागेल्या कुटुंबाची उपजिवीका चलताली.

कुटुंबातलो नोकरी करून जोडपी पयलो जोडकार शाबा. बापायन हातपारे घालून उबारिल्ल्या घराक शाबान सिमेंट क्राँक्रीटचें नवें रूप दिलें.

शाबाचें मुळावें शिक्षण मराठी भाशेतल्यान गांवातूच जालें. माध्यमिक शिक्षण घेवपाक ताका वाळपय वचचें पडटालें. वाळपय वचपी गाडी मेळोवपाखातीर ताचो बापूय ताका फांतोडेर चुडीच्या उजवाडांत तीन किलोमीटर अंतर चलोवन व्हरतालो. ती गाडी चुकल्यार ताका आनीक पांच किलोमीटर धांवून गाडी धरची पडटाली. मुखावयले धावी मेरेनचें शिक्षण ताणे वाळपयच. अवर लेडी हायस्कुलांत घेतलें. मागीर थंयच हायर सेकंडरीत बारावी मेरेनचें शिकप केलें.

बारावें उपरांत ताणे सत्तरी म्हालांतल्या भुयपाल हांगल्या बस बांधणी प्रकल्पात (ACGL) ऑपरेटराची नोकरी धरली. आर्थिक गरजेंतल्यान ताणे नोकरी केली तरी मुखावयल्या शिक्षणाची फाट सोडलीना. 1980 वर्सा ताणे इंदिरा गांधी राष्ट्रीय ओपन युनिव्हर्सिटीत प्रवेश मेळयलो आनी बी. ए. ची पदवी जोडली. 1995 वर्सा ताचें लग्न सत्तरींतल्या दाबोस गांवच्या शोभा गणेश धुरी हिचेकडे जालें. संवसारा बरोबर शिक्षणूय चालूच उरलें. गोवा विद्यापीठांत ताणें एम. ए.वर्गात प्रवेश मेळयलो. फांतोडेर चारांक उठून तो नानोडेसावन तळगांवा गोवा विद्यापीठांत शिकपाक वतालो. मागीर दनपारां अडेच वरांचेर दुसरे पाळयेक भुंयपाल फॅक्टरींत कामांक रूजू जातलो. कामाची पाळी रातच्या बारांक सुट्टाली. नानोंडे घरा पावतासर ताका रातचें देड जातालें. परत फांतोडेर चारांक उठून परत शिक्षण आनी नोकरी हांचें चक्र सुरू. 1995 वर्सा ताणे एम. ए. पार्ट - एक पुराय केलो, पूण मनांत आसुनूय ताका एम.

ए. चो दुसरो पार्ट पुराय करपाक मेळ्ळोना. फॅक्टरीन ताका दुसरे पाळयेची व्यवस्था न्हयकारली आनी एम. ए. ची पदवी जोडपाचो शाबाचो आंवडो गळ्यांतूच जिरलो. संवसाराचो भार आशिल्ल्यान शिक्षणाखातीर नोकरेचो त्याग करप ताका परवडपा सारखें नासलें. इतलं मजगतीं तागेंल्या संवसाराचो वालीर शुभम (1995) आनी सोबिता (1999) अशा दोन चलो - चलयेची फुलां परमळ्ळी. शाबान आपली नोकरी प्रामाणिकपणान केली. कंपनीच्या मार्फतूच ताणे स म्हयन्याचो कंप्युटर डिप्लोमा कोर्स पूर्ण केलो. प्रमोशन मेळोवन तो ऑपरेटराचो सेल सर्विस विभागांत पावलो. थंयसावन बढ्टी मेळोवन सुपरवायझर जालो. आनी मागीर ज्युनिएर ऑफिसर लेगीत. ज्युनिएर ऑफिसर जाल्ल्याची ऑर्डर ताका 2008 वर्साच्या फेब्रुवारी म्हयन्यांत मेळ्ळी. 27 मार्च्याक ताचो वाडदिस. त्याच दिसा काळान ताचेर झोपय घाली. वाळपय जाल्ल्या स्कुटर अपघातान तो जबर जख्मी जालो. 31 मार्च मेरेन तो बांबोळेच्या सरकारी हॉस्पीटलांत मर्णाकडेन झुजत रावलो. तागेल्या इश्टमित्रांचे, सोयऱ्या धायऱ्यांचे , बरेमागत्यांचे श्वास चार दीस रोखून उरले. आनी एक एप्रिलाक, शागाच्या जीवाची आस धरपी समेस्तांक काळान 'फूल' (मूर्ख) केले.

कविता, नाटक आनी हेर वांवर

शाबान आपणाल्या लेखनाचो आरंभ कवितेंतल्यान केलो. कोंकणीत ताणे शंबरांवयर कविता बरयल्यो. थळाच्या तशेंच राज्यथरावयल्या कविता लेखन सर्तित तशेंच कवितावाचन सर्तित तो उमेदीन भाग घेतालो. हांगासरूच ताच्यो आपणाल्या समकालीन उदेल्या लेखकांबरोबर वळखी जाल्यो. 'उजवाडाचें झाड' 'नाळकूट'ह्या तागेल्यो त्या काळार कांय इनामां जोडिल्ल्यो कविता. त्या काळावयाल्या नेमाळ्यांनी तागेल्यो कविता उजवाडाक येताल्यो. आकाशवाणीच्या पणजी केंद्रार त्याच्या साहित्याची वितरावणी जाल्या. 'दुदीन सडो' माथाळ्याखालीं एक चर्चेची कार्यवळय तो करतालो. तुजी म्हजी पावल वाट बेगी बेगी सोपंव नाकां आनी 'त्या दिसा फात्यांपारार धवेंच धुकें दाटलेलें' ह्यो तागेल्यो गजल

रचना आकाशवाणी वयल्यान जायते फावट वितरीत जाल्यात. कोंकणी विशयाच्या णवे यत्तेच्या पाठ्यपुस्तकांत तागेले 'गोंय म्हजें कोंकणकाशी' हे कवितेचो आस्पाव जाला. आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सव (डिसेंबर) 2007 च्या आयोजकानी घडोवन हाडील्ले. सैमगीत लेखन सर्तित ताणे बरयिल्ल्या 'झिरी झिरी झिरी झिरी पावसाचें पाणी' ह्या गीताक धा हजार रूपयांचे पयलें इनाम लाबिल्लें.

कविते फाटोफाट शाबाचें दुसरें आवडीचें मळ म्हणल्यार नाटक. एका डझनावयर ताणे कोंकणी एकांकी बरयल्यो. कांय मराठी एकांकीचे कोकणी अणकार केले. तातूंत मराठी लेखक प्रेमांनंद गज्वी हांगेले 'घोटभर पाणी' हे एकांकीचो आस्पाव जाता. ताणे एक स्वतंत्र कोंकणी नाटकूय बरयलें. ज्यो एकांकी ताणें स्वतंत्ररितीन बरयल्यो वो अणकारीत केल्यो त्यो प्रयोगाचे नदरेन. कारण तो फक्त नाट्यलेखक नाशिल्लो. तर नाटक रंगमाचयेर खेळोवपाचे सगळे गूण आंगांत आशिल्लो नाट्यकर्मी आसलो. एका मराठी नाटकाचो ताणें कोंकणी अणकार करून दवरला. ताणे बरोवन सादर केल्ल्यो. 'इंप्रोवायझेशन', 'सायाकोसीस', 'भुतांवळो', 'कुड्डगाळ' ह्यो एकांकी रंगमाचयेर जैतिवंत जावन थळाव्या आनी राज्यथरावयाल्या विंगड विंगड एकांकी सर्तिनी तांकां इनामांय लाबिली.

कोंकणी कवितां बरोबर शाबान कांय मराठी कविताय बरयल्यो पूण त्यो कांय हाताच्या बोटार मेजपा इतल्यो. आनी त्यो अप्रकाशीत उरल्यो. शाबान 'सुनापरान्त' दिसाळ्यांतल्यान कांय ललित लेख बरयले. तागेल्या ह्या लेखांनी समाजांतल्या कांय अनिश्ट प्रथा- प्रवृत्तींचेर ताणे शिरटी मारल्यात. शाबा आनी शोभाच्या लग्नाची पत्रिका एक नमुनो म्हणून 'कारबारी कोंकणी' ह्या संदर्भ ग्रंथात आस्पावीत जाल्या.

साहित्यिक - नाटक चळवळीभायर त्या काळांतल्या सामाजिक चळवळींपासून शाबा केन्ना वेगळो नासलो. सत्तरीतले म्हादय चळवळींत ताणे आपणालो जीव ओतिल्लो.शिगमोत्सव, युवा महोत्सव हांतूत ताचो सहभाग आसतालोच. पैसो, प्रतिश्ठा, मानसन्मान हांची कसलीच अपेक्षा बाळगीनासताना तो सांस्कृतिक आनि सामाजिक वावरांत

वावुरतालो. निसर्गाची भोवंडी हो तागेलो खाशेलो छंद. सोसोगड, कातलाची माडली, साटेरचोगड, भीमगड हे दोंगरी वाठार ताणें तागेल्या इश्टा वांगडा पांयापोंदा घतिल्ले.

नामनेचो पर्यावरण राखणदार आनी शाबाचो समकालीन श्री. राजेंद्र पां. केरकार शाबाविशीं बरयताना म्हणटा,

"शाबा हो फक्त आपल्या संवसारांत आत्मकेंद्रीत जावन रावपी व्यक्ती नाशिल्ली. तर ती एक विचारांची चळवळ आशिल्ली. साहित्याच्या मळबांत उंच भरारी घेवपाचे आत्मबळ ताका जल्मासावनूच लाबिल्लें. ताका लागून तागेल्या अल्पशा आयुश्यात ताणे जे साहित्य प्रकार कळयले ताचेर ताणे आपणाल्या नावांची खाशेली अशी कुरू रेखली. तागेल्यो कविता म्हणल्यार खऱ्यांनिशी गोंयच्या भावविश्वाचो उत्स्फूर्त असो आविश्क़ार आसा. तांकां हांगचे पारंपारिक लोकसंस्कृतीचो रंग आनी गंध आसा. तागेल्यो मुक्त छंदातल्यो कविता लेगीत हांगचो नाद, ताल आनी भाव घेवनूच निर्माण जाल्यात. श्री. केरकार मुखार म्हणटात,

सत्तरीच्या सामाजिक, साहित्यीक , सांस्कृतिक इतिहासात शाबाची नोंद फक्त एक लेखक-कवी म्हणून ना तर तो एक चळवळ करपी लोकवेद, निसर्ग, पर्यावरण हांचे राखणे खातीर आत्मीयतेन वावुरपी कार्यकर्तो अशी आसा. शाबाच्या साहित्याचेर नदर भारताना श्री.राजेंद्र केरकाराच्या ह्या विधानाचें ख़रेपण दिसून येता. शाबा जें अल्प आयुश्य जियेलो ताचें एक अर्थपूर्ण अशें दर्शन तागेल्या साहित्यांतल्यान घडटा.

श्री. हनुमंत चोडपेकार शाबाचो समकालीन बरोवपी आनी कलाकार. शाबाविशीं तो बरयता, "शाबाकडेन कसली जादू आसली खबर नां. पूण तो सगळ्यांचेरुच आपणाल्या निरागस व्यक्तिमत्वान भुरळ घालतालो. दर एका ल्हान व्हड, बारीक मोट्या मनशाक तो प्रसन्न मनान मेळटालो. सत्तरेच्या सैमांतले टवटवीतपण आनी मातयेंतले नीजपण ताच्या पुराय व्यक्तीमत्वाक एके तरेचें चैतन्य हाडटालें. कोण जाणा कशें म्हूण पूण शाबाच्या मुखामळाक पळयतकीर एक तरेची धादोस काय भोगताली..... एके तरेची थाकाय भोगताली.

शाबाक जाणी जाणी लागसून पळयला तांकां होच अणभव आयला आसतलो. श्री.हनुमंत चोपडेकार तागेल्या बरपानिशी अभिप्राय दितना बरयता, "काळजाक पीळ घालपी ताच्यो कविता, जिणेची खोलाय मापपी एकांकी, धीरगंभीर तसोच आत्मीक अभिनय, हौशी रंगमाचयेक नवसंजीवनी दिवपी दिग्दर्शन आनी लोकसंस्कृतीचें खोलयेन विश्लेशण करपी बरप - हें सगळेंच ताचे ते धडपडीची आनी तळमळीची साक्ष दित रावतलें."

शाबा, शाबाची घरकान्न शोभा आनी माणकुली भुरगी. शुभम आनी सोबिता इतलो शाबालो माणकुलो संवसार पूण साहित्यिक सांस्कृतिक कार्यावळीनी तागेले भाव आनी घरचीं वाटेकार जातालीं. कोंकणीच्या कार्यावळीनी शाबा आपणाल्या कुटुंबासयत आसतालो. आपणा बरोबर शोभाकूय ताणे रंगमाचयेर एक कलाकार म्हण उबें केलें. शुभम आनी सोबिता शाबाचो वसो घेवन भुरगे पिरायेचेरूच सांस्कृतिक कार्यावळीनी वांटो घेवपाक लागलीं. सान सान बरपावळ बरोवपाकूय लागली. मुखार तीं कोण जातली हें पारखूवप कठिण पूण सद्याक तरी तीं शाबाचें दायज चलतात अशें म्हणूं येता.

गोवा कोंकणी अकादेमीचे वतीन शाबा कुडतरकाराची तीन पुस्तकां एकाच वांगडा उजवाडाक येता हातूंत 'वावझड' हो कविता संग्रह, 'भुंयगर्भ' आनी 'तानसुर्या' अशे दोन एकांकी संग्रह हांचो आस्पाव जाता.

वावझड

'वावझड' ह्या शाबाच्या कविता संग्रहात वेंचीक अशा 74 कवितांचो आस्पाव केला. शाबाच्या पुस्तकांचे संपादक करपाचो वावर केल्ल्या डॉ.प्रकाश वजरीकारान आनी हांवें मेळून ह्या कवितांची निवड केल्या. आरंभाक शाबान हयात आसतान फक्त 45 कविताच पुस्तकाखातीर वेंचून दवरिल्ल्यों. उरिल्ल्या कवितांची निवड आमी दोगांयनी केल्या. शाबाच्या कवितांचो लेखनकाल 1991 ते 1999 असो तागेल्या हातबरपावयल्यान दिसून येता. हाचो अर्थ एकोणीस वर्सांचेर तो बरोवपाक

लागिल्ले अशें दिसता. आरंभाची धा वर्सां कविता बरयल्या उपरांत मागीर ताचो कल एकांकी नाटक हांचेकडेन गेल्ल्याचें दिसता. तागेले कवितेंत गावगिऱ्या उतरांची रोंपणी आसा. ताका लागून ही कविता प्रादेशिक मुखामळ घेवन येता. कवितेंत भूंयपूताची तळमळ , हुंकार , शेक , अधिकार आदि सगळया भावनांचे पडसाद दिसतात. भारतीय परंपरा, भारतीय तत्त्वज्ञान हाची कांयशी जाण आनी तांचे विशींची खर ओड ताका आसली. तागेल्यो कांय कविता ह्यो गीतरचना जाल्यात.

भुंयगर्भ

'भुंयगर्भ ' पुस्तकांत एकूण पांच एकांकीचो आस्पाव आसा. 'भुतांवळो', 'इंप्रोवायझेशन' , 'कुड्डेगाळ', 'भुंयगर्भ' आनी 'रचयिल्ली काणी'.

'भुंतावळो' ही एका उध्वस्त जाल्ल्या गांवची काणी. सुखसमाधानान नंदपी एका गांवांत पंचाच्या आदारान उद्येगपती, राजकारणी रिगता. गांवात मीनाची खण मारून पांचवी देवराय नश्ट करता. प्रदुशण, शिंदळकी, सोरो हांका लागून गांव इबाडटा. एक दीस खण कोसळून कांय लोक पुरवतात, उरिल्ले गांव सोडून वतात. पूण निमाणेकडेन लेखक गांव परतो वसतलो म्हणपाचो आशावाद प्रगट करता.

दुसरी एकांकी 'इंप्रोवायझेशन' एके नाट्यशाळेचे विद्यार्थी गांवांत वचून गांवचो प्रश्न समजावन घेवन ''इंप्रोवायझेशन' करता. हातूंत गांवांत खेळपाक मैदान जाय अशें निमित्त करून गांवच्या गरीब दुर्बळ कुटुंबाचेर बळिश्ट कशे अत्याचार करता ताचें चित्रण कल्पकतायेन केलां. निमाणेकडेन प्रश्न बरेतरेन सुटावो जावपाची सुलूस दाखयल्या.

कुड्डेगाळ

'कुड्डेगाळ' ही संग्रहातली तिसरी एकांकी. एका विचित्र पूण नाटकीय विशयाचेर आटापल्या. नांवाप्रमाण कुड्डेगाळ गांवचे सगळे लोक कुड्डे आसतात. भुरग्याचो जल्म जायनाफुडें थंयचो वैदु परंपरेप्रमाण भुरग्यांचे नाका वयले गड्डे म्हणजे दोळे कोंचून काडटा. थंयचो राजाय कुड्डो आनी

प्रजाय कुड्डी. थंय एक दोळो आशिल्लो शिकारी पावता. तो थंयचे एके कुड्डे चलयेच्या मोगांत पडटा. ती दोगांय गांवचे कुड्डेपण नश्ट करपाक सोदता अशा आशावादान ही एकांकी सोंपता.

संग्रहांतली चवथी एकांकी संग्रहाच्या शिर्शकाची म्हणल्यार 'भुंयगर्भ'. एका गांवांत थंयचे भूंयपूत शेतकार पारंपारिक रितीन शेत कसून जियेतात. थंय कांय वावुरपी आनी सरकारी मनीस येतात. थंयच्या लोकांक नवीं बियाणां, नवीं रासायनिक सारीं दिवन अदिक पिकावळीच्यो कल्पना लोकांमदे रूजयता. पूण जमनीचो कस नश्ट जावन शेतां पडंग जातात. बुड्टी येवन सगळें व्हांवून वता. एक शेतकार सरकारी रीण घेता पूण कर्जबाजारी जाता. कुटुंबाचो विध्वंस जाता. शेवटाक तो गोळ घेवन जीव दिता. नव्या तंत्रान हे एकांकीची रचना केल्या.

रचयिल्ली काणी

संग्रहांतली पांचवी आनी निमाणी एकांकी 'रचयिल्ली काणी', ही गांवाचे व्हडले गांवकार आनी धाकले गांवकार हांचेमदले फुटीची काणी आसा. हे फुटीक लागून गांवचो एकचार भंगता. निमाणे एका सद्प्रवृत्तीच्या बायलमनशेचेर देवीचो अवसर येता आनी देवी गांवचो एकचार घडयता असो आशावाद दाखोवन एकांकीचो शेवट केला. हिवूय एकांकीची रचना नव्या तंत्रान केल्या.

तानसुर्या

शाबा कुडतरकाराचो 'तानसुर्या' हो दुसरो एकांकी संग्रह. हांतुत 'दुदीन सडो', 'एक कथा एक व्यथा ', 'चलता वाट अश्वत्थामो', 'कोणतरी', तानसुर्या, आनी 'सायकोसीस' अशा वट्ट स एकांकीचो आस्पाव आसा.

पुस्तकाचो आरंभ 'दुदीन सडो' हे एकांकीन जाता. एका सड्यार दुदनीची वाल चरून गेल्ल्याच्यो खुणो दिसतात. हाचे फाटलो समज

असो.-- हे वालीचें जंय मूळ आसा थंय मुळापोंदा पांडवांनी पुरून दवरिल्लें भांगर आसा. पांडवांनी वनवासाक आसताना तें पुरिल्लें. आनी वनवास सोंपतकूच पांडव तें परत व्हरपाचे आसले पूण पांडव तें व्हरपाक पावले नात. सड्यार सड्याचो धनी आसा. तो सड्याचो राखणदार कसो. एकदीस थंय एक गरीब आनी एक गिरेस्त मनीस पावता. धनी तांचे कडल्यान सडो खणून घेता. भांगर मेळपाचे आशेन ते सडो खणून कसदार करतात. धनी सांगता, भांगर -बिंगर कांय ना. अशेच भांगराचे आशेन हांगां येता तांचे कडसून कश्ट करून घेवन आपूण हांगची भूंय वसयतां. एकांकीचो शेवट वाचप्याच्या मनाची दाद घेवन वता.

संग्रहांतली दुसरी एकांकी म्हणल्यार 'एक कथा एक व्यथा'. एकांकीचो नायक 'तो' आपणाली व्यथा एका लेखकाक सांगता. तो आपणाले मोगिकेचो खूब मोग करता पूण आपणाल्या आवयच्या विरोधाक लागून 'तो' मे मोगिकेकडेन लग्न जावपाक शकना. मागीर ताची आर्थिक परिस्थिती बदलता. 'तो' परत आपले प्रेमिकेकडेन वता. तेन्ना तिचो साखरपुडो जाल्लो आसता. 'तो' क जेन्ना कळटा, आपूण जाका आपणाली व्यथा सांगता, तो लेखक म्हणल्यार दुसरो - तिसरो कोण न्हय, तर जिचेर आपणालो मोग आसलो, तिचेचकडेन जाचो साखरपुडो जाला तो हो मनीस. तेन्ना 'तो' खुबळटा आनी आपणाली व्यथा आयकुपाक आनी बरोवपाक तूं नालायक आसा, अशें सांगून ताची निर्भत्सना करता. हांगा एकांकी सोंपता.

चलता वाट अश्वत्थामो

'चलता वाट अश्वत्थामो' ही संग्रहांतली तिसरी एकांकी महाभारतांतल्यो अश्वत्थाम्याचे आख्यिायिकेचेर ती आदारल्या. अश्वत्थाम्याक लाबिल्ल्या शांपाप्रमाण तो अनंत काळ मेरेन हांगाथंय विडविडट्टा अशें दाखयंला. एके निर्जन सुवातीचेर 'तो' ह्या कथानायकाची भेट अश्वत्थाम्याकडेन जाता. 'तो' आपणाली कथा ताका सांगता. तो एका कारखान्यात काम करतालो. कारखान्यांत ताचेर जावपी

अन्यायाखातीर ताणे धनयाचेर हात उबारून 'तो' थंयच्यान पळून गेलो. आपणाचेर जिवापाड मोग करपी मोगीका जेन्ना आपूण तुज्यापासून गुरवार आसा अशें सांगून ताचेकडेन लग्नाचो आग्रो धरुंक लागली तेन्ना ताणे तिचो खून केल्लो आनी तो पळून गेलो. आतां ताच्या फाटल्यान पुलीस लागल्यात. देखून तो हे निर्जन सुवातीचेर पावला. अश्वत्थामो ताका शिटकावन सांगता, पुलीसांच्या हाताक लागल्यार ताचे हालहाल जातले. त्यापरस ताणे हांगच्यान पळून वचप आनी खंय तरी जीव दिवप. 'तो' पळून वता आनी अश्वत्थामो थंयच विडविडत उरता.

कोणतरी

चवथी एकांकी आसा, 'कोणतरी'. एकदां गावांतली एक बायल चंद्रा आपणाले इश्टीणी वांगडा दोंगरार लाकडांक वता. थंय चंद्रा एका वानरमाऱ्याक पळयता आनी भियेवन पळून येता. गांवचे लोक फाटलो फुडलो विचार करी नासताना बळजबरीन त्या वानरमाऱ्याक धरून हाडून देवळामुखार बांदून घालता. चंद्राचेर ताणे हात घातलो असो वगीच बोवाळ घालता. चंद्राकूच वानरमाऱ्याची काळकूट येता आनी तें रातचें त्या निरपराधीक सोडून घालता.निमाणे चंद्राचेर अवसर येवन ते अन्यायाआड चंडीकेचो अवतार धारण करता. एकांकीत आरंभाक आनी अदिमंदी लोकगीतांचो आनी लोक संगीताचो वापर केला.

संग्रहांतली पांचवी एकांकी 'तानसुर्या' हिचेच नांव ह्या संग्रहाच्या पुस्तकाक लांबलां. ही एकांकी म्हादयच्या प्रश्नाचेर आटापल्या म्हणपाचें कळटा. कांय भुरगी गोयं शीमेचेर आशिल्ल्या एका भागांत पावता. थंयचे शीमेपलतडचे लोक गोंयांत येवपाक आशेल्यात. म्हादयचेर जावपी बांदाक तांचो विरोध आसा. गोंयचे आनी गोंयचे शिमेभायले भुरगे एकठाय येतात आनी एकचारान वावुरपाचें थारायता, अशी हे एकांकीची काणी आसा.

सायकोसीस

पुस्तकांतली 'सायकोसीस' ही निमाणी एकांकी. मानवी मनांतले

व्दंव्द दाखोवपाचो यत्न हे एकांकीतल्यान जाला. नव्या तंत्रान हें व्दंव्द प्रगट जाता. बावल्यो तयार करपी फॅक्टरींत ही कथा घडटा. पोको हो कथानायक. फॅक्टरींतल्या हेर कामदारांभशेन तो एक कामदार पूण सभावान, वागणूकेन हेरांपरस वेगळो. ते खातीर बाकीचे कामदार ताका पिसो म्हणटात . तो आपणालेच तंद्रेंत जियेता, आपल्याच विश्वांत वावुरता. भ्रमिश्ट अवस्थेंत आसताना ताच्या हातसून बायलेक बायंत धुकलून वडोवपाचो अपराध घडटा. ताची ताका खंतूय आसा. एका आगळ्याच विशयावयली आगळेच पध्दतीन तयार जांल्ली ही एकांकी.

शाबांक एकांकी प्रकाराचो आकृतीबंध बरेतरेन सादिल्लो. जायत्या नवोदित लेखकांक तो सादना. तांगेल्यो रचना नाटकुलीं, नाटिका नाट्यप्रसंग असल्या सदळ साच्यांतल्यान भायर सरपा पूण शाबाचें एकांकी लेखन आधुनिक एकांकीचे कसवटेक पुराय अर्थान उतरता.शाबा एक कवी म्हणून आकाराक येतालो.ताच्यान साहित्यीक गूण आसले. नाटकांचे तंत्र अभ्यासून बरेतरेन ताणें ते आत्मसात केल्ले. आपणांक जे साहित्यीक स्वरूपाचें कितें सांगपाचें आसा तें ताणी एकांकीच्या तंत्रान बसयिल्लें. देखूनुच तागेल्ल्यो एकांकी प्रयोगक्षम जावपाक पावल्यो. आशय, कल्पकता आनी तंत्र ह्या तीन गुणांच्या बळार ताका एक बरो एकांकीकार म्हणून वळखूं येता.

वर्सासंकिनी गरीबी, अत्याचार, विषमता, पिळवणूक , शोशण अशा प्रकारांनी भडून गेल्या समाजांतल्यान जेन्ना एखादो लेखक म्हण घुडी घेवन वयर सरता तेन्ना तो एकलों आसलो तरी ताचो आवाज हो एकल्याचो केन्नाच नासता. तो त्या समाजाचो विस्फुटित जाल्लो आवाज आसता. परत तो ते पिळगेपुरतोय मर्यादीत नासता. तर फाटल्या पिळग्यांचोय तो प्रातिनिधीक स्वर आसता. शाबा हो तशा तळागाळांतल्या, दामिल्ल्या - चेपिल्ल्या भौसाचो आवाज आशिल्लो.

जीवनाचेर शाबाचो आकांत जीव. कश्टांचें जिवीत वांट्याक आयले. म्हण तो खंत शेण कशें किचमीत रावलोना. चिखलांतल्यान कमळ जावन फुलपाची ताचें ठांय धमक आसली. आयज मुखार कश्टांचे दोंगर आसात... काळखाच्यो राशी आसात... म्हण गळसणून ताणे हार मानलीना. जिवीताक फुडो केलो देखुनूच तागेल्या एकांकीनी खर आशावाद दिसता. कुड्ड्यांक

लेगीत नवी नदर फुटपाची आस तो आपणाल्या बरपांतल्यांन दाखयता.

खर अशे सामाजिक जाणीवेचो डॉ.प्रकाश वजरीकार आमचो नाटककार. 'आनी एक बुटो फुल्लो' हें तागेलें पयलें नाटक. खूब तेंपान रानांत बुटो फुलता तेन्ना भाग्याचें लक्षण म्हणपाची लोकसंस्कृतीतली लोकमान्यताय ताणे दाखोवन दिली. खूब वर्सांनी सत्तरींचे भाग्य फळफळ्ळां अशेंय आमकां दिसलें. कारण एका परस अदिक मानवी बुटे फुलिले आनी पळयले. पूण उमेदीच्या भरांत, फुलिल्ल्याक बावपाचो आनी अकाली गळपाचोय शाप आसत, हें आम्ही विसरून गेले. काळान आमकां भानार हाडल्या.

शाबाच्या रूपान फुलिल्लो एक बुटो अकाली बावला पूण सत्तरीचे उजवल्ले कुशीचो आमकां पुराय भरंवसो आसा. शाबासारखी आनी शाबा परसूय तेजस्वी बाळकां ते कुशीतं जल्माकं येतली आनी तांगेल्या कर्तृत्वाक सोसोगडाची उंचाय मेळोवन दितली.

बापायक केन्ना केन्ना आपलें रूप स्वतःच्या पुतामदें दिश्टी पडटा. शाबाचे बाबतींत अदिमंदि म्हाका तसो दिस्टावो घडला. शाबाक - म्हज्या मानसपुत्राक म्हजी मानवंदना !

पुंडलीक नारायण नायक

वळवय - गोंय

चत्राय :

1. शाबा कुडतरकाराच्या जिविताचेर आनी साहित्याचेर हो लेख बरयताना श्री. राजेंद्र केरकार, श्री. हनुमंत चोपडेकार, श्री. प्रजल साखरदांडे हांगेले वर्तमानपत्रांनी उजवाडाक आयिल्ले लेख, नेमळ्यानी आशिल्ल्यो तागेल्या मर्णा संबंदिच्यो खबरो, तागेली घटकान्न श्रीमती शोभा कडल्यान घेतिल्ली माहिती हांचो आदार घेतला.
2. 'वावझड', 'भुंयगर्भ ' आनी 'तानसुर्या' ह्या तिनूय पुस्तकांनी ही एकूच प्रस्तावना छापल्या.

- पुं. ना. ना.

1.

गोंय आमचें

येयात आमच्या गोंयां तुमी मनाक मेळोंवक शांती आनी
संवसारांतली सगळी खोशी गोंय आमचें कोंकण काशी.

दिव्यांतुल्या वातीवरी
उजवाडाची बाळकां हांगा
मळबांतुल्या नखेत्रांनी
तळ्यांतुलीं साळकां हांगा
चित्त धुंद परमळान आत्म दिव्य पर्जळान
तना मना जातलीं पिशीं गोंय आमचें कोंकण काशी.

कर्तुबाचे उंच दोंगर
दिकांपार दिश्टी हांगा
संवसारांत वळख हाची
अलौकीक सृष्टी हांगा
येवकाराची उक्तीं दारां जळी थळीं भक्ती घरां
चैतन्याच्यो पुण्यराशी गोंय आमचें कोंकण काशी.

सप्तर्षींची तपोभूंय ही
मोक्ष प्राप्तीचें मूळ हांगा
एकवटाचो जावन संगम
सप्त न्हंयांचें कूळ हांगा
दुस्वासाची भश्ट मना नितळ जातली अंतस्कर्णा
तिर्थ हांगा न्हांवन घेशी गोंय आमचें कोंकण काशी.

फांत्यापारार गर्भपसय
गुलाबरंगी सांज हांगा
फातरा काळजार मंद खळखळ
दर्याचो गाज हांगा
सैमाची नकसूद करणी गोंय भुंयेची सुरबूस काणी
दर्यातळांतलीं मोतयांकशीं गोंय आमचें कोंकण काशी.

2.
येवकाराचो दर्या

घसघसो हांसो तुजो वझरो पावसाचो
येवकाराचो दर्या हांव माणकां मोतयांचो
खळखळत येवचें तुवें
सळसळत येवचें तुवें
भिरिभिरी रान वारो
कानात भरून घेवचो तुवें
मार्ग तुजो मेकळो नितळ तांबडे मातयेचो
येवकाराचो दर्या हांव माणकां मोतयांचो.

मळब म्हजें निळें निळें
तांबशें धवशें कपयाळें
झिरिझिरी पावस सरी
जोगूल झांज कासाळें
थिरकता गो गिरिंगिरीं वझरो वज्राचो
येवकाराचो दर्या हांव माणकां मोतयांचो

दोळ्यांत म्हज्या सैमपिशें
ल्हारां ल्हारांत जोगूल कशें
शिरिशिरी मना तरंग
उचंबळून हय न्हयशे
शिंवर मोगाळ रेवें देगेर फेंसाळ दुधाचो
येवकाराचो दर्या हांव माणकां मोतयांचो

3.

माती

हरयाळो चंवर
फुलांचो बहर
शुचितेचो परमळ
हे मातयेंत.
कांय दिसांपयलीं
हावें नदरेन पिवून घेतिल्लो
व्हडा भावार्थान
पूज्य श्रद्धेचो
सुपुल्लो तिबो
म्हज्या कपलाक लायिल्लो
त्या यादिंच्या म्हालवजार
म्हजी जीण सारतना
आयज हांव पळयतां
माती रेबो जाल्या
कोणूय वचत जाल्यार
गळ्यामेरेन रोमून उरता
साळकां केन्नाय फुलतात
पूण ....
तीं लेगीत
आंग फाफुडटात.

4.
तुज्या सोदांत

फळाची आस्त धरची न्हय
कर्म करीत रावचें,
मेळपाचें आपशींच मेळटलें
हें तुजें गितेंतलें मर्म
म्हज्या जिवितांत गिरयलें
आनी तुका सोदपाक
तुज्या जल्मथळा धांव मारली

यमुना, मथुरा, वृंदावन...
जंय जंय तुजीं पावलां लागिल्लीं
थंय थंय तुका सोदीत रावलों.

अमर विश्वव्यापी आसुनय
तूं म्हाका खंयच कसो दिश्टी पडलो ना?

तुजी तूस्त तोखणाय
आयकली, पळयली हावें,
इलेक्ट्रोनिक्स गडगडानी.
तुजें कारूण्य तेळ्ळें हावें,
अनाथ बायलांच्या दोळ्यांनी.

तुजे मुरलीचो स्वर
तुजो यमुनेचो खळखळ
गोरवां वासरांचें हांबेवप
तुजें दोंगरांनी भोंवप
सगळेंच कशें निर्जीव – निरस
सुवार्थी भुजांनी कवळून धरिल्लें...

तुजी चैतन्याची निळी निळाय
खंयच कशी दिश्टी पडली ना?

5.

सपन पाशाणी

केन्नातरी खंयतरी अचकीत
कांय सपनां होलमतात
विस्कटून गेल्लीं
सपनांच्या विश्वांतल्यान
संघर्शाकडेन जुळोवन घेवपी
सपनां गुलाबी परमळाचीं
सपनां संस्कारी पर्जळाचीं

मागीर गुंथून पडप जाता
आपले आपुणूच
तेजस्वी स्फुर्तीची होरावणी
गळीतगात्र रंध्रांक
जाणीव करून दिता
तुटिल्ल्या चैतन्य पाखांची

दवां थेंब्यातल्यान
उदेल्ली पांचवी वाट
नाशीच जाता
खर वोतान
सपनांक हुलोप दीत
वास्तव षंढत्वाचे.

आनी मागीर
अदर्या मिटिल्ल्या दोळ्यांक
स्पश्ट दिसपाक लागता
सपनां नाशिल्ली
संवेदना शुन्य
निबर पाशाणी काळजाची
एक पाशाणी मुर्ती.

6.
हांव

सकाळीं उटठां म्होंवाळें चडयतां
न्हाता धुसां, आरशांत पळयतां
भायर सरतां, म्होंवाळें हांसता
हेरांमदीं आपल्याक जोखता.

हांव हो, चडसो तो
केन्ना अमको, तमको जातां
केन्ना केन्नाय अमक्या कडल्यान
तमक्याचो तमको जातां.

माथ्यार 'हांव'चो तुरो मिरयंत
हड्डें फुलोवन घरा येतां
परत परत हारशांत तेळून
फुलत फुलत मळबाक तेकतां.

अचकीत एक दीस आरसो फुटून
आरशांत पळवचो नाद सुट्टा
आपलेच भितर तेळून पळयत
जळपत जळपत भितर वतां.

अंतर्यामी दर्या धवळून
तडीर माणकुलें ल्हार येता
जाण्टयांमदीं नेणारपणांत
ल्हान सान जायत वतां.

ल्हारयत ल्हारयत चाळर्णीतल्यान
'हांव' अचळय गळून पडटां
स्तब्ध, निराकार, धुंद खिणाक
एक सचेतन शुन्य जोडटां.

7.

वावझड

जेन्ना पावस...
घेवन येता वावझड
करता सांवार
धवळून मळबाक
बुडयता धर्तरी
पेटयता जोगूल
पावळेक चिरता
उबयता संवसार
उबांतरा...

... तेन्ना हांव उबों
धिरान पर्जळटां
इत्शेन लखलखतां
सुखाचो तळ करतां
सासणाचो.

जेन्ना तूं...
घेवन येता वावझड
करता सांवार
जाळून काळजाक
चलयता कातरी
मारता मनाक
भावनेक चिरता
उबयता संवसार
उबांतरा...

... तेन्ना हांव उबों
भंयान गळसण्टां
निर्शेवन कलकलतां
दुःख्खाचो कातळ करतां
सासणाचो.

8.

इंद्रप्रस्थ

शिंयाळो माघ
थंडेचो कुलकुलो
दमट मळब
आनी
बंद दारां – जनेलां आड
उबेक रजई घेवन
रोवाक बशिल्ली
गर्भगिरेस्तकाय...

रस्त्याकुशीन
कोयराच्या दर्यांत
धवळटात वासुकिचे बेवारस वंशज
जिवाचो राजू करून
णवरत्नांचें हांयस दोळयामुखार...

सूर असूरांचे खेटाखेटींत
जांची वळवळ नसाय... नगण्य
फकत खदखदता जळजळीत वीख
घुस्मटांतल्यान फुत्कारिल्लें...

तेन्ना पेटटा कुलकुलो थंडेचो
धुंवरेता दमट मळब
जल्म घेता नायक निळकंठ
आंगा खांदार मिरयत
उवांळून वडयल्ल्या वळवळ्यांची आभुशणां...

आनी उक्त्या दोळ्यांनी पळयतां
रस्त्याकुशीक प्रदर्शनाक दवरिल्ली
शुभ्रवस्त्राधवला देवी सरस्पती
बरयता इतिहास आपल्या चारूय हातांनी
कुरुक्षेत्र वाठाराचेर
पानझडीन अस्थीपंजर जाल्ल्या
पॉप्युलर झाडांक साक्षी दवरून
आनी इंद्रप्रस्थ
तयारी करता
वसंत पंचमीची.

9.
उजवाडाचें झाड

येयात...
रोवया आमी एक
उजवाडाचें झाड.

पाळांमुळांतल्यान
धर्तरेच्या खोल गर्भांतल्यान
करूंया सपनांची सुरवात

उजवाड मार्गी आमी
काळोखाचीय ना नसाय
रात गर्भांतं फांतोड आसा
जाय कश्टांची सासाय
पावल वाटो जुळोवया
नासूं अंत ना पार

येयात...
रोवया आमी एक
उजवाडाचें झाड.

लख्ख उजवाड
पानांपानांतल्यान धायदिको फांकोवया
रानां वनां फुलांफळां
उजवाडाचींच पिकोवया
बळिश्ट भुजां नेटार
तेजिश्ट जावया आर्मी
दुधारी बुद्दिंकूय चडोंवया धार
येयात...
रोवया आमी एक
उजवाडाचें झाड.

बेनुल्लेची पर्वा कोणाक?
खोड जाचें कडकडटा
वाळटेचो भंय कोणांक
साल जाची सोलपट्टा
निश्चेवाची माती सारें
निर्धाराक येवचो भार
दुधाचें शिंपणें जायच
मायेकय येंवची साय
येयात....
रोवया आमी एक
उजवाडाचें झाड.

10.
आडवेळो पावस

पावस हो आडवेळो
गडगडावन येता
जोगलावून घेता
चित्तवेध.

आडवेळ्या पावसाची
आडवेळीच निती
सामान्याची मती
ना चलची.

सैमाचो हो भार
चवथीक दिवाळी
शिरवाणात होळी
खेळ खेळटा.

बदलत्या ऋतुंचीं
आडवेळीं हीं रूपां
ओथंबिल्लीं कुपां
सदांकाळ.

तुजी म्हजी भेट
अशीच आडवेळी
थेंब थेंब तळी
मन आंगणात.

11.
तूं अशें पावसा मदीं

तूं अशें पावसा मदीं चिप्प भिजत रावचें
उदकाची सर हांव लिप्प तुवें न्हावचें
गडगडटा तुजेखातीर जोगुलतात धारो
वावझडीर वावझडी रुवंरुवंता वारो
उचंबळटा मळब म्हजें पेलून तुवें घेवचें

ग्रिष्माची धग तुवें चांन्ने कशें सोंसली
वसंताची कोगूळ गितां आंब्यातेंगशेर बसलीं
मिर्गाची शिळोणी कानार तुज्या सादची
परमळटे मातयेची धुंदी तुकां बादची
मोरपाखां तुरो फुलोवन थुयथूय तुवें नाचचें

दमट जाल्ले आसूं मळब जोगुल आतां लखलखतलें
चान्नें उजवाड नासूं निवळ खिणभर मळब चकचकतलें
दिश्टाव्याचो मोगाळ खीण उजळ लख्ख जांवचो
पर्जळाचो नितळ किर्ण धाय दिकां पावचो
उजवाडाची आटी तुवें माथ्यार माळून भोवंचें
तूं अशें पावसा मदीं चिप्प भिजत रावचें
उदकाची सर हांव लिप्प तुवें न्हावचें.

12.
अशे कशे आमी

अशे कशे आमी
आपशींच घुंवत रावले
हो पांजरो तो पांजरो
गरगरून भोंवत रावले

आमी न्हय गा मातये गुळे
कुंभाराच्या चाकावेले
न्हय गा आमी शेणां थापे
रस्त्यावेले – मळावेले
तरीय आमच्यो थापल्यो शेणी
जळारांचे फोडूंक दोळे
गोबर जाल्लो आमचोच आमी
अशे कशे फापशीत रावले
हो पांजरो...

आमी न्हय गा तीर भाले
बळिश्टांच्या हातांतुले
न्हय गा आमी तितले भोळे
गायंडोळांचे धापूंक दोळे
तरीय आमचो जालो धोणू
फोडूंक बुद्द अंदूंक गळे
रगताळिल्ल्यो आमच्योच कुडी
अशे कशे पुशीत रावले
हो पांजरो...
आमी न्हय गा उखलापे
पोल जाल्ले वाऱ्यावेले
न्हय गा आमी निलापे
मनीसघाणे मातीभश्टे
तरीय आमची पेरली बियां
शेतार पाली रानात गेळे
आमीच आमचो रेबो करून
अशे कशे रुजयत रावले
हो पांजरो...

घाणली खंय गा आमची मती
वांझ थारायली गाभणी माती
स्वयंभू आसून लेगीत
झेलता थुकी ओली सुकी
तरीय आमच्यो दोळ्यांर काती
लाचारीचे पोटांत सुळे
जावन नागडे आमीच आमकां
अशे कशे सजयत रावले
हो पांजरो तो पांजरो
गरगरून भोंवत रावले

13.

तीनपार

सकाळ
भिजिल्ले हरयाळींतल्यान
माग काडीत वच्चें
तशीं तुजे जिणेंत
भितर सरतना उदेल्लीं
म्हजीं पावलां
लक्तुबायेन तुज्या
हळदीच्या आंगाचेर
लजकेच्या शिरंगारार
दवांचो शिंवर कशीं...

दनपार
सूर्य उजो ओकतना
वखवखिल्ल्या वोतान
पावलांच थतरवितर
दोळ्यांर आयिल्लीं
थलथलीत कुंपांतली
ल्हेंवटी लकण कशी...

तीनसांज
आशेचे ओलसाणीत
माग काडटां काडटां
नकळटां गुप्प जाल्ली
काळखी रात्
उजवाडाची सुलूस घेत
सासणांची न्हिदेंतशी...

14.

सैमगीत

काळ्या निळ्या कुपांची सैमपिशी सावळी
धर्तरे माये तुका मळब सया गावली ॥

गडगडानीं सादोवन घे
घसघशानीं भिजोवन घे
तांबडे काळे मातयेंत जिरय सृजनाची पावळी ॥

शिरंगारिल्ल्या आंगार झडची
सरसरून नक्षी
भिरभिरते नदरेंत उडचे
दिगंतरा पक्षी
थेंब थेंब भिजोवन घे
माये मोगान रूजोवन घे
दडको दडको पावस मोगाळ
सर्वय आंगार सजोवन घे
ओथंबिल्लीं कुपां ओलीं झरझरून व्हांवलीं ॥

गुलाबी नदरेंतुली
लज तुवें न्हांवची
उटंगार वावझडीची
सुलूस तुवें घेवची
पाचवी चादर फुलोवन घे
अळंग सगळें भुलोवन घे
सैमपिसो पावस मोगाळ
सर्वय आंगार खेळोवन घे
रुजवणाचीं सैमगितां सवणीं गायत रावलीं ॥

15.

नाळकूट

पुता,
सगळ्यांक सांबाळ
भावा – भयणांक, सोयऱ्यां – धायऱ्यांक
कोण्णा, कोण्णाक दुकोंव नाका
तुजी नाळ पुता हांगांच पुल्ल्या
घराक सोडून केन्नाच वचूं नाका.

आनी आवय एक दीस
म्हाकाच सोडून गेली सासणाची

तिची उतरां म्हज्या कट्टूलार
दिशीं दिशीं आपटत आसतात
हो संवसार एक घर, जाका असंख्य दारां
दारां – दारांनी येरादारी
विचारांची, आचारांची
थंय म्हजी नाळ पुल्ल्या अशें आवयन केन्नाच सांगू ना
घडये त्या दोन कुडींच्या खोपटाक
एकूच दार आशिल्लें म्हणून जायत
घुस्मटून घुस्मटून धुंवरेल्ल्या वण्टींक
काळखाचो रंग चडिल्लो
म्हणून जायत
करपिल्ल्या करकरीत कोलवार
मळबाची सांज देविल्ली म्हणून जायत

आतां दिसता, रमरमून धांवत वच्चें
स्वैर भोंवचें दारां दारांतल्यान
झोंपय मारची नव्या विचारांक
आनी म्हज्या आचारांक उजवाडाची सया दिंवची

पूण म्हजे नाळीक
वेंगावन बशिल्ले म्हजे आप्त
नाळ कशीच सोडीनात
तांकां नाळकूट जालां
म्हज्या निमाण्या स्वासामेरेन
ताणी वखद दुराय केलां

हें सत्य म्हजे नाळीक करता अस्वस्थ
जाता म्हजी खोप अस्थीपंजर
जागयतात म्हज्या अंतस्कर्णाक
बुरका बुरकांतल्यान येवपी
उजवाडाच्यो तिरपो
म्हजी नाळ, तिचो फोंड
आनी ताचेर बशिल्लो हांव
सगळें नश्वर नश्वर.
घुमघुमता अंतर्यामी एकूच सत
सगळींच फुलां फूल नात
झोपाळ्याचेर धोल नात
फुलचे आर्दीं परमळचे आर्दीं
कांयक गळचें पडटा
जगतां जगतां मरपातलें
गोड गुपीत कळचें पडटा
खडपाचेरूय दर्दपिशो
अमर वाली धोलत आसतात.

16.

तुज्या केसांत

तुज्या केसांत
घन घन रानात गो
तुज्या दोळ्यांत कांगूळ गळ्यांत गो
सोदितां, वेचितां
हांव सपना कळे गो सपना कळे
तुज्या मलप्यांची धार
म्हज्या काळजाचेर वार
जाया जुयांचो दरवळ आंगार गो
सोदीतां...
तुजो साज शिरंगार
गिऱ्या ताऱ्यांचो भार
रातराणयेचो परिमळ वाऱ्यार गो
सोदीतां...
तूं चंद्राचो भास
हांव चतकोरी ध्यास
वेळाकाळाचो संयम भारार गो
सोदितां, वेचितां
हांव सपना कळे गो सपना कळे

17.
जीण

जीण ही जिणेवरी जगपाचो यत्न केलो
कशी आसूंये जीण ही एक व्हड प्रस्न जालो

सैम खुल्लें, फुलां फुल्लीं, म्होंवाचो वास आयलो
भंवरावरी भोंवतना जिणेचोच वाज आयलो

तोंडा म्हऱ्यान रुपडीं लेवून संवंगानी नाच केलो
रुपडीं कुशीन काडचे खातीर जिणेंतलो वांटो गेलो

पोटा फाटल्यान धांवतना घामाचो हुंवार केलो
तव्यार पडिल्ल्या थेंब्यावरी सपनांचो धुंवर जालो

जाती, पाती, विटाळानी जिविताचो खेळ केलो
पोशान उदक घेतना चेरो अनवळखी जालो

दुकांची खारसाण घेवन घामान इल्लो वांगड केलो
मोगाचे हूनसाणीत मिठाचो खडो घालो

प्रस्नांची जाप सोदतना प्रस्नाचो चिखल केलो
जीण ही जिणेवरी जगपाचो यत्न केलो

18.

अस्तित्व

न्हंयचे तडीर तळपार बसलां कवळून
निळे निळायेचें निरभ्र मळब

पयस नदरे पलतडीं हय न्हयशें
वाऱ्याचे ल्हारेंत वावदळिल्लें
उक्तें भणभणीत रेंवट
उमथून पडिल्ल्या संवेदनाची
किळसावणी काडावोडणी
उमटिल्ल्या अतृप्त रेशांचेर
फाफशिल्ली, दिकांहीन

गिदांचे थवे कांय
वडवाग्नीचे वणवे
झोमून घेतात उदकाची हुंवारां
तशीच तप्त समुद्री ल्हारां
तानेन धाय दिको वळवळटाना

घसघसता परतो झोत
सुक्या सांत्वनांचें वल्हें वल्हयत
अश्वत्थामी वेदनेचें रूं
तशेंच उक्तें भळभळताना

कवळिल्ल्या मळबात खरें म्हळ्यार
आसपाक जाय आशिल्लें
पुराय पितारिल्लें ब्रह्मांड
अस्तित्वाक ल्हवपीक आल्लय दीत
उदकावरी खळखळपी
चैतन्यमय सळसळपी

मागीर आयज अशें कित्याक जाता?
हें दिसा सपन, काय हो भास?
ना ना, हो तर अस्तित्वाचो
धुंवरात शेणिल्लो आभास
शिटकायता म्हज्या इश्टानों
नासत घडये बसपाखातीर
हें न्हंयचें तडिवेलें तळप
नासत कवळून घेवपाखातीर
हें निळें निळायेचें मळब

19.
त्या दिसा

त्या दिसा फांत्या पारार धवेंच धुकें दाटलेलें
ओठानीं तुज्या ओंठांवेले म्होवाळ थेंबे भेटलेले

नखेत्रांची कुरू गेल्ली काजुल्यांचीं भिरीं गेल्लीं
लिकी लिकी दोळ्यांत तुज्या दोळे म्हजे दिपलेले

कोणाक खबर उतरां मोनी तुजीं म्हजीं चित्रां मोनी
सुनसान वाठाराचेर मोनेच स्वास पेटलेले

धुक्यान दिल्ली मिरमिरी शिंयान आंगांत शिरशिरी
सरसरून ल्हंवेर काटे तेन्ना थंयसर फुटलेले

तलम धुकें दोंगर पिशें देंगण देंगण हुपून अशें
धर्तरेच्या गर्भी पोल्यार सपन रंग हांसलेले

20.

तुजी म्हजी पावल वाट

तुजी म्हजी पावल वाट बेगा बेगी सोपंव नाकां
जड जातली पावलां म्हजीं उतरां तुजीं थारंव नाका

तेंच चान्नें चंद्र तोच शितळ शितळ गंद तोच
वाऱ्या वाऱ्यार धुंद तालर उतरां तुजीं विरंव नाका

सोंस म्हज्या काना मना पानान पान हालतीं रानां
स्वास तुज्या गळ्यातळा उतरां तुजीं निरंव नाका

आपालिपा मळबा मळार बिण्ण काळोख म्हज्या दोळ्यांर
धव्याफुल्ल अळंग कुपांर उतरां तुजीं लिपोंव नाका

झिळीं मिळीं रूखतळा चान्ने शिंतोड जळामळा
पुंजायत बसन अर्थ तांचो उतरां तुजीं रकोंव नाका

जीण म्हजी फुलां शिंवर जिणेत तुजे येवंदी चंवर
फांत्या पारार म्होंव्या सुरांर उतरां तुजीं सुकोंव नाका

21.
बरोंवक सोंदतां काव्य एक

रसाळ म्होवी भास वापरून
करूंक सोदतां दिव्य एक
यमक, छंद, जुळोवन घोळोवन
बरोंवक सोदतां काव्य एक

कितली म्हणून बरोंवची
वास्तव जिणेतली रडवण
सदांचींच दुकां सुकीं
कानांर सदांचीच पिरंगण

जळोवन किल्लयल्ली शेतवड
कितले फावट जळोवं
मारून वडयल्ली वेदना
निबर काळजान मारूं.

लागता बरोंवक लेखणी आनी
उडूंक लागतात शेवणीं
कल्पनेचो वारू स्वैर
करता सप्तरंगी भोंवडी

गुलाबीशी जुवान आनी
सपनाळी रात गो
धगधगता तूं वेंगेत तशी
लकलकता वात गो

तेन्ना तो मेळटा अचकीत
वळखीचो चिरंजिवी
अश्वत्थामी ब्रह्मास्त्री
भळभळायत म्हान कवीत

भगभगीत ओंकता उजो
सुर्याचेंय तेज लिपत
गिरगिरता भोंवरो कसो
दर्याचोय थाव चुकत

जिविताचें रेंवट सुकें
दुकांचोय ना शिंताडो
अस्तित्वाचें बोंदर पिनकें
देह पडला उतांडो

खदखदता ल्हावां रस
उद्रेकाचो जिवाक धेक
कशी वापरूं म्होवाळ भास
बरोंवक सोदतां काव्य एक

22.

रूख

उबो आसा रूख
कडकडट्या हाडांच्या
जख्खड जाण्ट्या मनशावरी
आपल्या किलकिल्या
सहस्त्र मलप्यांची
उघडधाप करीत
घेता दीर्घ स्वास
विखाळी गॅसाचो
आनी सोडटा उस्वास
जीण जगोवपी स्वासाचो
घुस्मटपी मनीस कुळयेच्या
काश्टांत जीव फुंकपाखातीर

उबो आसा रूख
अस्थिपंजर खांदयो गळयत
पळयता खंती नदरेन
सगळींच झोपां गळे अंदिल्लीं
मोडवीं मोडवीं
मातयेक घांस मारून
मळब विसरून गेल्लीं

आंवडो घोंट्टा रूख
मारता नदर दिकांपार
होरायता जगनियंत्याक
वाचय आमकां वाचय देवा
जगय आमकां जागय

23.

जाण्टेपण

एक स सात वर्सांची जाण्टी
मांडून बसल्या पसारो
मुंबयचे मरीन लायन फुटपाथाचेर

तिचे चार पांच वर्सां पिरायेचे
नेण्टे नातू
हाडटात पुंजावन
कुडके रद्दीचे
उस्टायिल्ल्या वर्तमानाचे

जाण्टी दिता तांकां
चौकोनी आकार
घडयांनी फाळून
भरता आपल्या बोटव्यांत
आनी सोडटा सुस्कारो
आपल्या नशिबाच्या पिनोळ्याचेर

नातू जळपतात
रद्दीचे उश्टावळीक
घुस्पतात शेंकड्यानी धेंगानी
सुसंस्कृतांचे धांवपळींत
आनी नकळटां मारतात धेपां
संवकळीचे वाटेर
जाण्टेपणाचे

24.
काजळी

उजवाडाची वाट पळोवपी उदेंत
घोंटेरांतसून भायर येंवक सोदपी शेवर्णी
एका भव्य आरसपानी देवळांत
सुचीत शांत नितळ थंडसाण
आनी रातभर पेटून
काजळीन कलय आयिल्ल्यो दिवल्यो
तुज्या लांब सडसडीत बोटांनी
घासून पुसून लख्ख करपी तूं

तूं कोण तें हांव नकळो
तूं पळोवन अनवळखी
तूं कळून ना नाकळपी

तुज्या नितळ मुखामळार
रातच्या काळखावरी
सया मारता काळसरशी
इतलेंच जाणवता

दिवल्यो चकचकायतना
तुज्या कपलार लागता
धुंवरी धुंवरी घस
तुज्याच बोटांची
तुकां कळ नासतना

रातभर पेटून पेटून
आस्वस्थ जावन न्हिविल्ल्या
दिवल्यांतली ही घस
तेलकटशी, बुरसटशी
पुरायेन तुजे नितळसाणीक
वेंगावन बशिल्ली

घडये तुकां ताची जाणीव
आसत नासत
पूण एक मात खरें
सकाळच्या सुर्याच्या उजवाडांत
त्या काजळी दागाची व्याप्ती
चड आनी चड जाणवता
गडद काळी काळी जायत वता

25.

येयात, आमी शिगमो खेळुंया

येयात आमी
शिगमो खेळुंया
होळी झुजोंवया
नेमात घालुंया
तुरो मिरोंवया
शिरेर मदेंवया
शिंगां दाखोंवया

बडयले आमी
बेगडी धोल
कागदी ताशे
पोकीं काशाळीं

मिरयलीं आमी
खांदार तरंगां
माथ्यार घुडयो
कपलार तिबे

आता झंजाळुंया
अडेचीं म्होवाळीं
नडेचीं कर्तुबां
पिडेचीं मनां

आनी काडुंया भार
अंतरआत्म्याचो
मुळपुरूसाचो
आत्मचिंतनाचो

रंगांत रंगुया
लाल गुलाबी
घन घन निळ्या
चैतन्य सागरांत

येयात आमी
काळोख व्हळोंवया
दिवल्यो पेटोंवया
शिगमो खेळुंया....

26.

सान्न

घरांत, घरभर जाल्यो
कोयराच्यो राशी
तेन्ना हाडली एक
सोबीत हिरांची सान्न
मुगडो बांदिल्ली

लायलो तिच्या कपलाक
हळदी कुंकमाचो तिबो
तेन्ना पडले तिचे होटयेंत
सर्वय अस्तुरींचे कर्मभोग आपशींच
माग नासतना.

सान्न रावली निवळ करीत
हुमरो, चौक, साल,
कोनशान कोनसो
पयलीं आवाज करीत
मागीर कमर बागोवन

तिकाच कळुंक ना
केन्ना झरले तिचे हीर
जालो वेतभर खुराडो
पावली मागीर दाराचे भितोडेक
गू घाण निवळ करपाक

जगावेलो कोयर घेवन
हांवूय पावलों भितोडेक
तेन्ना झाडलो तिणें म्हाका
मोडिल्ल्या हिरांची
लज धापीत
भुंयकांपत्या मोन्या स्वादसानी

27.
बावटे

कितले नाचयले बावटे
केन्ना हातांत धरून
माथ्यार मारून
तर केन्ना माथेफिरू जावन

बावटे तरेतरेचे
रंगरंगयाळे
झालर लावन
बेगड लावन
चकचकीत
लखलखीत
रंग आसुनय कांय बेरंगी

बावटे पार्टींचे
गांवांचे, नांवांचे
धर्माचे कर्माचे
भळभळट्या वर्मांचे
जातीचे, कातीचे
पोटजातीचे
पोटांतले मळमळीचे

बावटे दोंगुल्लेर
फांतरांचेर
रस्त्याकुशीन
झाडामुळांत
झाडा तेंगशेर
घाट माथ्यार
न्हंयच्या फांट्यार
गुंवात तशे घाणितूय

थकलों
लावन लावन बावटे
पडलों उदारो
पळयत
दोळे सताड उगडून
वांट्कुळ्या निस्तेज सुर्याक
कसलेशे घुमटेवेल्या
बावट्या फाटल्यान
अस्तमताना

तेन्ना जाणवलें
म्हजे भितरले
सद् चित् चवायेचेर
तसोच उरला एक बावटो
लायनासतना
घडी करून

ताकाय आतां
नाचोवपाक जाय
अंतर आनंदाची
घुडी उबारून

28.

बोगदो

बोगदो सद्दां रावता उबो
माथ्यार जडशें वजें घेवन
उबाळ धिटाय कांबळ घेवन

ट्रेनी येतात धडधड करून
सुख दुख्खी लोकांक घेवन
कर्मकांडां वांगडा घेवन

कलकलता काळीज काळजेन
लोकांचो आक्रोश आयकून
केन्ना किळच्यो केन्ना गायन

तरीय वाट पळयता बोगदो
जरी ट्रेनी येतात धांवून
किटाळां माती धुळ्ळ घेवन

येतात ट्रेनी दोनूय कडसून
जाता खिणभर धरणीकंपन
घुट्टा स्वास काळीज करपून

जाणा जावनूय बोगदो उबो
दर्यावरी खवदळ गिळून
सुर्यावरी भगभग घेवन

उबो आसां हावूंय जसो
बोगदो जावन वजें घेवन
उबाळ धिटाय कांबळ घेवन

29.

गवाय

धुल्ल, धुंवर आनी बोबाटीन
एकाद्या सुशिक्षीत
बेकार तरणाट्या भशेन
बेजारिल्ली, पिंजकी
रखरखीत दनपार

रस्त्याचे कुशीक
तुंबलेले खळयेंत
अशाच एका खडबडीत मनशाचे
भुंयेक घांस मारून पडिल्ले
निर्जीव कुडिचेर
चादर कशी पातळळ्या

सरकारी कागदाचेर
बेवारशी मडें म्हणून
नोंद जातकच
दनपार विडविडटा
करता याद
ह्या मनशा सांगातान
घालयल्लीं मर्णापयलींचीं
सगळीं वर्सां
वेतभर पोट आनी
साडेतीन हाती भुंयेखातीर
चलिल्लो संघर्श
ताचे जिणेंतले
हर एक
रखरखीत घटकेची
गवाय जावन

30.
आनीक एक पोर बेघर जाता

आनीक थोड्याच दिसांनी
बांदकाम पुराय जावपाक
आयिल्ले हे इमारतीचे एके कुडींत
म्हज्या संवसाराच्यो
दळडिऱ्यो वादऱ्यो शिंपडून पडल्यात.

चार पोरांचें लटांबर
म्हज्या बेघर संवसाराचे चार खांबे
फाटीर मारिल्ल्या म्हज्या संवसारावांगडा
फरफटत येवन ह्या चार कोनशांनी
चिऱ्यांचे मातयेंत आनी
झडिल्ले रेंवेत मुंगरून पडल्यात

हांव आनी म्हजी अस्तुरी
हजार वेळा उदारीं पडून
देवाक होरायत आयल्यांत
"इमारत पुराय जावची न्हय, आमकां उपाशीं मारचें न्हय
तांकां घरदार दितना आमकां बेघर करचे न्हय"

आतां हावें
देवाक दुशणां दिवपाचींय सोडल्यांत
कर्मभोगाचेर भाशणां आयकुपाचींय सोडल्यांत

दीस येतात, दीस वतात
पोट भरतां भरतां भूक मरता

पोरां जातात, पोरां जगतात
पोरां मरून वतात
तिनसांजचो सुर्या सकयल देंवतकच
कूड गडद गडद
बिण्ण काळखी जायत वता

सदचेवरी रडून भेकून
विकळाप करून
पोरांच्यो कुडी
विखरून पडिल्ल्यो आसतात

आनी हांव, सूरसम्राट
उपाशीं पोटार घेतिल्ल्या कोपानेटार
एक कोनसो धरून थपकल मारतां

त्या दुसऱ्या कोनशाक
म्हजी अस्तुरी
गर्भभार सांबाळीत मातृवेणो सोंशीत
गर्भाक वाट करून दिता

ही कितवी पार्त
तें हांव नकळो पूण
तिची सुटका करपाक हांव आदार दितां
आनी तेन्ना आनीक एक पोर
बेघर जाता...

31.

गुरू

जगतना केन्ना केन्ना
मर्णाची याद येता
दुयेंसांची, अपघातांची
घातपाती कर्तुबांची
आसमानी संकश्टांची
अर्दी मर्दी सुलूस घेतां

लाचारीचे दलदलिंतल्यान
सुवार्थाचे गुट्टानिंतल्यान
वाट काडीत पळ काडीत
न्हंयचे तडीर धांव घेतां

बसतां पळयत दंग जावन
व्हांवत्या उदकांत नदर लावन
भिरभिरती नदर घुंवत
शेरनीच्या झोंपार वता

उदका लोटांत झेझरून गेल्ली
हुंवरा पावसांत बुडून गेल्ली
नगन नागडी जाल्ली शेरन
पाना पान आंकरून येता

जैतिवंत तो शेरनी तुरो
आंगार म्हज्या फिरोवन घेतां
सैरभैर जाल्ले जिणेंत
तिच म्हजी गुरू जाता

32.
म्हजे मोगाळ भयणीक...

म्हजे मोगाळ भयणी...
भावबिजेक हांव येवचो म्हूण
धाडिल्लो तुजो रकाद
म्हाका पावलो

नरकासुराचो गोबोर करून येवपी
भयणीची राखण करपी
कर्तृत्वी भाव
अशी तुज्या मनांत
वर्सान वर्स आशिल्ली म्हजी प्रतिमा
परत एकदां जाणवली

हांव येवंक ना
म्हणून तुका राग आयला आसतलो
पूण कितले दीस हांव
म्हजे म्हाकाच फटोंव?
हांव कृष्णावरी जावंचो
नरकासुरां सारकिल्ल्या राक्षसांक
काबार करून वडोवंचे
अशें तुका दिसप
सभावीक आसा

म्हणून जायते फावटीं
कृष्णाचो कर्मयोग
रासक्रीडा - कामक्रीडा
सगळें सगळें अणभवपाचो यत्न केलो
पूण अजून मेरेन
कृष्ण म्हाका
होलमूंक ना

जंय जंय म्हणून हांव पावल घालतां
थंय थंय वास्तव समाजाचें
पोजडें, कुसकें, बुरबुरीत बांबर
म्हजे कुडिसयत आंतरीक तत्वांच्या मुळांमेरेन
म्हाका पुरून वडयता
म्हजे अनंतात झोपय मारपी नदरेक
चिखल कोंडांत बुचकाळून वडयता

पयर दिवाळे दीस
सोवळो शिरंगार करून
पंचारत घेवन तुजी वयनी
म्हाका ओवाळूंक आयली तेन्ना
जैतिवंत योद्याच्या झेतान
हांव उबो रावलों
आदर्श घोव जाय म्हणून सपनेल्ल्या
तिच्या भावार्थी दोळ्यांनी
निर्शेवणीची ल्हारां सळसळिल्लीं
म्हाका दिश्टी पडलीं
वाती वातिंतलें तेज घेवन

पर्जळीत लखलखांत
उबी आशिल्ले अस्तुरे मुखार
हांव किट्ट काळखाचो
बावलो कसो उबो रावून
म्हज्या काळोख बिण्ण कर्तुबाचीं चित्रां
यादिंच्या आल्बमात परतीत रावलों

राती खेळयिल्लो नरकासूर
त्यो गाळी, तो सोरो, तीं धुमशेंणां
आनी निमाणेकडेन
धोल ताशांच्या कलकलाटांत
झिळीकाळखाचे अडगळींत
कोणा पापणे अस्तुरेची
आसमंतात विरून गेल्ली
मनीसखायरी किळांच
आनी कमकमून नरकासूराक पेटोवपी
जिबोळ्यां कणकणी
नरक जावन वळवळपी
म्हजेसयत कितलेशेच जीव
नरकासुरापाशट प्रवृत्तीनी भरिल्ले

तुजें आपोवणें
म्हज्यान न्हयकारूं नजो
हांव केन्नातरी येतलोंच
पूण म्हज्यांतलो
नरकासूर लासलेबगर
तुजे भावनेतल्या भावार्थी कृष्णाक
हांव कसो दुखोंव?
तूंच सांग
... तुजो मायेस्त भाव

33.

पावस

काळ्या निळ्या गच्च
कुपां फाटल्यान
म्हज्या मनाचो नितळ दर्या
वावझडिची सुलूस घेत
अंतर्यांमी ल्हारेता
कुपां काजळ मोनीं
उदकाळ तोल सावरीत
धर्तरीक वथरेतात
म्हज्या मोगाळ इश्टा
वाऱ्याची ल्हानशी
थरथरती लकेर
अंतराळ माग काडीत
सृजन रकाद धाडशीत?
तुका उटंगार
पावसान न्हाणयन....

34.
मन चिप्प ओलें ओलें

मन चिप्प ओलें ओलें
अंत ना पार अशें मळब निळें
अदृश्य यादी, अस्पश्ट दिश्टी
अथांग अचल मना तळें
भिरिभिरी नदर अडोगी वारें
कितलें फट कितलें खरें
झडून फुलां पाकळ्यो पाकळ्यो
बीज उरलें फळ बरें
उचंबळ मन खवदळ दर्या
भरतेंत आमोरी निस्तेज सुर्या
फेस शिंवरून ल्हार ल्हारेता
सांबाळून तारूं व्हलय रे तारया
दिश्टी पार हें ब्रह्मांड निळें
रेवेंत बसका सैरभैर दोळे
चंचल यादी आंग शिवरेंता
मन चिप्प ओलें ओलें

35.
धुकें धुकें मनांत म्हज्या

धुकें धुकें मनांत म्हज्या
किर्णां तूं घेवन यो
काळेकुप्प जिणेंत म्हजे
सुर्या तूं जावन यो

नक्षत्रांचे लामणदिवे
केन्नाच कोणे पालयले
काळजांतुले दिवलेक म्हजे
मळब ध्यास घेवन यो

फुडेंच पडटात पावलां म्हजीं
नदरेंत म्हजे धुकेंच धुकें
जिणे दिश्टी चुकत म्हजी
मोगा वाट दाखोंवन यो

मिरिमिरी धुकें पडलां
थंड शितळ वारें सुटलां
शिरशिरी आंगार म्हज्या
मोगा उबाळ घेवन यो

36.
सर्ग वाट

दोळ्यांत तुज्या सर्ग वाट चलतां गो हांव
हाडूं नाका दोळ्यांत दुकां चुकत म्हजें पावल

वाट भोव मोलाची ही
काळजाच्या गो तोलाची
संथ ल्हारां नदरेत तुजे
मळबाचे गो मायेची
चाळोंव नाका वादळवारें दोळ्यांत तुज्या राव

सपनाळी नदर तुजी
वाट म्हाका दाखयतली
परमळीत येवकाराचीं
फुलां वाटेर शिंपडायतलीं
जपून घालतां पावल म्हजें फूल कशें जावं

सोशेंता गो जीण म्हजी
अमृताचे आशेची
सासणाची धार बाये
तुज्या ओठांत झरझरची
विस्वाचाचें उदक जाय गो तानेल्लो दर्या हांव
हाडूं नाका दोळ्यांत दुकां चुकत म्हजें पावल

37.

म्हज्या मन इश्टा

म्हज्या मन इश्टा
तूं योच

विसरूं नाका हाडपाक
पाखां गरुडाचीं
घट दवर मतींत
सपनां मळबाचीं

तुज्या तिक्ष्ण दोळ्यांनीं
पळय धर्तरेर
म्हजी हळशीकावणी काया
कात शेणिल्ल्या सोरपावरी
पडिल्ली आसा भुंयेर

तुज्या हावेसाच्या पाखांनी
शक्त भरिल्ल्या चपक्यांनी
उबार तिका मळबार

दिसूंदी तिका जिणेचो हावेस
कळूंदी तिका मर्णाचो हावेस
कळूंदी तिका मर्णाचो कळवळो
मर्णाचो निमाणो भंय तरी
शिकोवंदी तिका हातपांय हालोंवक

तूं योच
कसलेंय रूप घेवन यो
आनी जागो कर
कुशींत चंद्रीम घेवन
चमचमते तन्ने रातीक

तोखेत बशिल्ल्या म्हज्या जिवाक
गदगदांवन सांग ताका
दोळ्यांतली धग न्हिवत आयली
चंद्रीमाच्या नितळ चान्न्यात

देखून आतां पळय
त्या रखरखत्या मळबाक
घे सोंसून तें आरसपानी वोत
आनी कर तुजी गवाय
त्या माथ्यावेल्या तेजिस्ट सुर्याक

38.

गिरेस्त भुंयेच्या कुस्कुट कणानी

आपल्या पोटाक उजो पेटलो
हें जेन्ना तांकां कळ्ळें
तेन्ना सगळेंच निळें निळें मळब
खळखळ्ळें
दोळ्याचीं कवडुलां
हय न्हयशीं धुंवरेलीं
रंध्रारंध्रांतल्यान
स्वासास्वासांतल्यान पेट घेत
तांचें धगधगतें रगत
धांयदिकांक पातळ्ळें
ते – कामगार
उद्येगीक यंत्रणेत बळी पडिल्ले
वेठबिगारी ह्या सोबीत नांवासकल
आख्ख्या फुडारासयत
चिड्डल्ले, माड्डल्ले
पोट, पोलीस, पोलीटिक्स
ह्या चक्रांत घुंवतां घुंवतां

दळडीर जिणेचे चुरचुरीत लकेरीत
काकळूट, दुस्वास, फकाणांची
हातींत वांटकुळीच कट्टी येत म्हणसर
अस्तंतेची निरस पावलां
सपनेल्ल्या उजवाडाच्या कोनशाक
लाचार जावन वेंगावन बशिल्ल्या
कामाचें मोल कितलें?
कोणें थारांवचें?
पोश्यांत मूत फुड्यांत कूट
कितलें म्हण वळवळचें?
आयज आसा
फाल्यां नासतय बी
हक्क जाय?
घडये कांयच नासत
एक ना दोन
हजार प्रस्नांनी
मालूक कशे पिशांतूर जावन
नेरवांकार कशे
मानसीक स्थैर्य शेणोवन बशिल्ले
भौशीक माचयेवेल्यान
आदर्श मनीस तत्वांच्यो
आडडी मारपी
सवंगी रूपड्याचेर
वास्तव जिणेंचें बुरशें, पोजडें
बांबर मोखून मेकळे जाल्ले

कितले हुमरे झिजयले मंत्र्यांचे
पयलीं अनवळखी
मागीर संवकळीचे जाल्ले
उतरांचो खेळ
कायद्यांची भास
आशेचे दुवाळे
बाकी शुन्य

कोणें कोणाक सांगचें
जंय पोटाकच उजो पेटला
कोणें कोणाक सांबाळचें
जंय मळबच खळखळ्ळां
हांगा गिरेस्त उद्देगीक
मुठभर मुठिनी
समाजशास्त्र आवुळ्ळां
गिरेस्त भुंयेच्या कुस्कूट कणानी
रगत सगळें विरगळ्ळा

39.
हे कुंती

हे कुंती,
म्हजे हय न्हयचे अवस्थेर
म्हाकाय म्हज्या खंयच्या तरी
एका गुरून दिल्लो कानमंत्र
अणभवूंक नाशिल्ल्या
गुमानीत मातृत्वाची ओड
म्हाकाय आयिल्ली तुजेवरी
तेन्ना हावेंनूय आवाहन केलें
म्हज्या तेजिस्ट सुर्याक
तुजो आदर्श इतिहास
म्हज्या शिरंतरांनी घोळयत
हावेंनूय सोंसल्यो मातृवेणो
जिवाच्या आकांतान
पूण हे कुंती
तुवेंन घडयिल्लें म्हाभारत
अजूनय जिवें तट्टीत आसतना
हांव मात भौशीक
रुढी परंपरेच्या जंजाळात
गेलां पुराय गुरफटून
तुजें असामान्य कर्तृत्व
करचेंच पडटा मान्य
असहाय जावन
पूण तुजेपरस
म्हजें मातृत्व उणें
हें हांव कशें मान्य करूं?

40.

काळोख सांसपितां

म्हाका घट याद जाता
शाळेंत शिकतना
"तूं फुडे कोण जातलो?"
अशें विचारिल्ल्या प्रस्नाक
"हेरांच्या उपकारा पडपी
हेरांखातीर जगपी
हांव एक व्हड मनीस जातलों"
अशी सडसडीत जाप दिल्ली

घर, पाटी, पुस्तक
जळीं मळीं सगळेच कडेन
आदर्श मनीस जीण
ध्येयवादान भेरेल्ली
तांच्यो देखी, तत्वां घेवन
संस्कारी नितळ मनातल्यान
चैतन्याची सुखदिणी लकेर
शिरंतरांतल्यान सरसरून गेल्ली

एका अमर अशा
सत्यम शिवम् सुंदरम
राजपाटणात हांव वावुरतां
अशी सपना पडटालीं
आनी तेच भिरकेंत
दिसाच्या चकचकीत उजवाडांत
सपनातलो अविश्कार
चोपड्यांच्या पानापानाचेर
देशाचो नकासो चितारून
सपनातले सप्तरंग भरतालों

पूण हालीं कितें जालां कोण जाणां
सपनां घेवनय भोंवना
कोण विकर्तीय दिनात

न्हिदिल्लेकडेन केन्ना केन्ना
जाग आयिल्लेवरी जाता
हावूंच कोणाचेर तरी
बलात्कार करतां
कोणाचो तरी खून करतां
कोणाक तरी नाड्टां
कोणाक फटयतां
कोणाक तरी फुसलावन
उज्यान घरां पेटयतां

पोलीस धांवतात फाटल्यान
आर्मां आनी लाठी घेवन
धावतां धांवतां खर्शेतां
धांवपाकूच जायना
किळांच मारून उट्ठां
तेन्ना घामान थपथपतां
अशें कित्याक जाता काय?
काळोख सांसपितां...

41.
मन

मनाच्या ह्या मायपासांत
गुतूंन पड्टात मनशां
अचल – चंचल, स्थीर – अस्थीर
मनां घेवन मिरोवपी
मागीर मनाकूच आवरनात
मना फाटल्यान धांवपी
मनाच्योच पावलवाटो
ल्हारांचेर स्वार जावन
अथांगाचो सोद घेवनी मन
कुपांचेर भार जावन
अनंताचो वेध घेवपी मन
केन्ना अपुरबुद्ध, गूढ
तर केन्ना निरभ्र, पारदर्शी

मागीर मनाकच खुणायतात
क्षितिजाच्यो वांकड्यो धारो
धाय दिकांच्या चक्रव्युहाचो
भेद करून
मन झोपय घेता धारे धारेचेर
हांव – तूं, तूं – हांवच्यो वण्टी
रोकड्योच कोसळटात
मनाचे यादस्तिकेवेल्यान
तरी पसून
मनाक आवरपाक जाय
मनस्वी मन अंतर्मनाक जुळोवन
मनाक सांवरपाक जाय
कारण मनच घडयत आसता
आपलो फुडार
आपली नियती
नियतीक शुद्ध मनान
लिप्प न्हाणोवचें आसता
मनाक रिमझीम पावसांत
चिप्प भिजोंवचें आसता

42.
आमी

असहाय आमी हुजरे
जाले आतां भाट
जगपाची आनी जिणेची
हीच आतां नवी वाट

मनीस म्हणून कित्याक जल्मले
प्रस्न हांगा निरर्थक
ध्यास खंयचो ध्येय खंयचें
कित्याक ना रे अर्थ
स्वार्था फाटल्यान धांवत वच्चें
हीच निमाणीं वाट

दोळ्यांमुखार व्हांवून वच्वें
उदका पोंदसून पेवूंन वच्वें
घाण स्वत्व आनी सत्य अनाडी
हीच उफेल्ली नोट

आमीच पेरतां बीं विखाळीं
आंवडेतां वर्गीच अमृत केंसरी
बुद्धीभ्रश्ट आनी भ्रमिश्ट आशा
होच आतां आंवाठ

तरीय निमाणे मनीस आमी
आशा काळजांत घेवन जगपी
ऋतुचक्र घुवोन भोगपी
अंतरात्म्याक सदां होरावपी
म्हणून परतितां लोट

जगपाची आनी जिणेची
हीच आतां नवी वाट

43.

दावें

नदरभर पातळिल्ल्या वाठारांत
घसघसून पोसवल्लें
पाचवें शेत
आनी एका पडींग कोनशाक
घट्ट मारिल्ले खुंटयेक
लांब राजवान आंवळून
बांदिल्लें एक पाडूक
राजवाच्या मर्यादीत व्यासांत
चरोव खावन
रवंथ करीत बसलां
पोट भरतकच
सरभोंवतणी नदर मारता
तेन्ना ताका दिश्टी पडटा
शेकानशेक पातळिल्लें
पाचवेंचार शेत आनी
मुक्ततायेन ताव मारपी
दिगंतांतलीं शेवणीं

तेन्ना ताका सट्ट करून
जाणीव जाता
आपल्या बंदनाची
गळ्यांतल्या राजवाची
तें उटठा धडपडून
ओडटा, हामेता, धांपेता
मानेक करकरून कंगरे पडटात
इतल्यांन येता ताचो धनी
तें पळयता आशेन
दोळ्यांत जीव हाडून
मुक्तीचीं सपनां रंगयत
वथ्रेवणी सोंपचे आदीच
धनी धरता ताच्या कानाक
व्हरता गोठ्यांत
लांब आशिल्ले राजू सोडयता
आनी गांठलायता गळ्यांत
दोन हाती मोडवेंच दावें
गाठी गाठींचें

44.
आमी पिशे जावंया

खूब जाले शाणे आमी
केन्ना केन्ना देड शाणे
तोंडाची वाफ घालोवन
जाले आमी अती शाणें
मात्शें फार्टीं वळूंया
आमी पिशे जावंया

जावन आमी अती शाणे
आमचेच केले आमी दोणे
राज्यकर्ते, समाजकर्ते,
मठाधीश, पिठाधीश,
आप्तइश्ट, आपुडभश्ट
सर्वयमुठीनी आमचे दाडें
मुठी सोडोवन घेवंया
आमी पिशे जावंया

शाणेपणाचे फेटे मारून
जाले आमी सांगकामे
हाचें मात्शें वर्जे उखल
ताची मात्शी गाडी धुकल
हाका व्हरून घरा पाय
ताच्या खड्ड्याक तेल लाय
आतां फेंटे देवोंवया
आमी पिशे जावंया

शाणे जावप साप्प सोपें
पिशे जावप म्हाकठीण
जाका हाचो मंत्र गावला
ताणे आपली जोडली मठी
अत्यानंदी नाचुंया
आमीच आमकां जोखुंया
आत्मचिंतन आत्मपारख
आमीच आमची करूंया
आमकांच आमी हांसुया
आमी पिशे जावंया

ती वाल्या कोळीची काणी आयकली
आनी वाटमारी करपाचो म्हजो धंदो
हावें सोडलो
कसलोय धंदो करचो
धंद्याकडेन लज धरची न्हय
ह्या व्यवहारीक तत्वाक लागून
देवा म्हाका भोगोस
अशें हावेन म्हणूंक ना
पूण चुकून पसून
नारदमुनी म्हजे वाटेन कित्याक येवंक ना
हाची जळजळ मात म्हज्या काळजाक
जाळीत रावली
पापकर्माची आंगभर रोयण
आनी विकारांची वाळटी
तकलेत घेवन मदान्ध जाल्ल्या
वाल्याचो वाल्मीकी करपी
नारदमुनीच्या सोदांत हांव भायर सरलों
आनी/अजाप म्हळ्यार
सगळेच म्हाका नारदमुनी कशे
दिसपाक लागले
हांव तांकाच सोदतां
हें कळटकच ते आकांतान
हांसपाक लागले
ब्रह्मांड नादयत
म्हजी फकाणां – भगल्यो वडयत
तांच्या हांसपाचो अर्थ
कितेंय आसूं

हांव तांका सोदपी
संवसारातलो एकलो एकसुरोच म्हणून आसूं
नातर म्हजो तेजीचो धंदो
सोडून आयलां म्हणून आसू
पूण हांव मात तांच्या
उपदेसांच्या घायांनी
काटमुयो दशिल्ल्या गायंडोळाभशेन
वळवळपाक लागलों
आनी चिमूटभर जीव मुठींत धरून
बद्द धांव मारली
दाराचीं फळकुटां धांपलीं
आनी जळथळी कळीचे नारद
असो मंत्रोच्चार करीत
पाशाणी थपकल मारली
युगां – युगां पासार जालीं
अखंड मंत्रघोष चालू आसा
घराची रोयण जाल्या
विखाळे सोरोप फुसफुसतात
बुळबुळीत वाळटी वळवळटा
आख्खी कूड मुंगरून पडल्या
कानात जीव हाडून
हांव 'त्या' पावलांची सुलूस घेतां
ज्या पावलांनी
भिरांकूळ रोयण
निखळावन वडयली
मातयेचो कणान्‌कण फाफसून
एका अजरंवर काव्याची
रुजवण केल्ली

45.

तुजी कवीता

तुजी कविता वाचली.
तुवें बरयलां,
चुलीचे चुरचुरे
दुकांचे खारसाणीत
चड भगभगतात.
जिणेची कुतां
भगुण्याचे करायेंत
चड खतखततात.
तुजें वास्तव उखलापें न्हय.
कश्टाचे धारेंत
फाल्याचीं किर्णां तेळटां
भावनेच्या वझऱ्यांतलो
एक तरी थेंबो गळटा
पूण हांगा म्हज्या
रंगयल्ल्या वैभवाक
अस्तमती सया मारता.
फ्लॅटाचे रांदचे कुडीत
वसवशी जळजळ जाळटा
ल्हव पीक वाऱ्यान पसून
जीण अधांतरी उबता
धर्तरी पयस जाता.

46.

गीत

जिवीत तुजें कवीत कर रे
म्होवें सुरें गीत जांव
क्षितिजाचे पलतडीं तूं
ताल सूर सोदीत राव

सपनाळी जीण म्हजी
खिणयाळो शीण रे
खिणाखिणाक आपयता तुकां
नदरेतलो मोगाळ भाव

तालसूर सोदतना
लय तुजी चुकत रे
बेसुरें गीत नाका
कान लावन बसलां हांव

कवन तुजें घडयताना
एकूच मर्तींत दवर रे
यमक जुळयत बसूं नाकां
जळीं थळीं चोर साव

धाय दिको परमळ तुजो
सैम तुजेर पिशें रे
वाऱ्याक सांगूक विसरूं नाका
तुजे वांगडा म्हजें नांव

47.

म्हादय माये

हे म्हादय माये, सासाये
आवर तुका आवर
व्हांवतात आमी लोटावांगडा
सावर आमकां सावर – तारय

व्हांवतात ते बुडटले
पेंवतात ते तरतले
अशें म्हणून
हुंवार ह़ाडून
व्हळोंवन सगळें व्हरतली?
खळखळावन
मुळां – पाळां
मळब जिखून धरतली?

थरथरतात ल्हारां तुर्जी
थारय तेंकां थारय
व्हांवचे पयलीं, बुडचे पयलीं
ल्हारय आमकां ल्हारय

48.

दुकां

तूं रडटा!
म्हाका काकळूट येता तुजी
घडये वयलोचार आसुंये
म्हजें काळिजूच निबर जालां
पाशाणापरस घट्ट
दोळ्यांच्या कवडुलांत
दुकाचो एक थेंबो पसून
दिश्टी पडचो ना
आळवाच्या पानार खेळोवन
मोती म्हणून नाचोवन नाचोवन
माती भरवण करचे परस
हेंच बरे
रडटा कितें?
शेकय ती दुकां
नदरेतले धगीन
पेटय ती काळजां
उतरांतलें आगीन
तेन्नाच तुका झळकतलें
दिवलेंतल्यो वाती पालयत
ओंठार लाळ घोळयत
बिण्ण काळखांत भोंवपी निशाचर
नातर हीच दुकां – तुजीं, तिचीं, तांचीं
आनी एक एक करून
सगळ्यांचीं जातलीं

49.
यंत्रयूग

यंत्राचे हे घरघरींत
तुजो तूं शेण्टा हांगा
सगळेवटेन यंत्रमनीस
मनीसपण खण्टा हांगा

हात आसात पांय आसात
दोळे आसात, कान आसात
सगळें आसून सगळें ना
नाक पसून घाण्टा हांगा

इंटरनेटचें जाळें विणून
संवसार जालो ल्हान हांगा
बटणां दामपी हात सोडून
बाकी सगळे सान हांगा

विणलें जाळे अंदल्यो गांठी
खंय शेणल्या तुजी मठी
फाटी फुडें घुस्पागोंदळ
आडवी तुजी मान हांगा

कितें दिलें यंत्र युगान
पैसो दिलो मान दिलो

व्हरचें व्हरून कितें व्हेलें
मनशांतलो मनीस व्हेलो
गुटखो दिलो मटको दिलो
व्यसनांचो चटको दिलो
तरी कपल फुटको मनीस
यत्रांवरी घुंवता हांगा
प्लास्टीकचें खतखतें
अजून नेटान शिजता हांगा

कागदाचो पर्याय ताचेर
खिणखीण मेजता हांगा
जाळून पळय, पुरून पळय
यंत्रापसून खर्शेली
जितो जागतो मनीस मात
दिसान दीस कुसता हांगा

कितले कुसले कितले झडले
कोतां तांची मारता कोण?
जोता धरून फोडटा तासां
तांका म्हजो प्रणाम हांगा

50.
निर्शेवणी

ही निर्शेवणी
काळीज पोखरणी
मन ओडटा
जीण तुट्टा
ल्हवू ल्हवू
काळखा धुंदी
किरयता
जिरयता
कोण – सो
खंयच्यानतरी
काडटा ओडी मरणाच्यो
काडा ओडी
व्हलयत नदर
काळखा होर्डी
मळब व्यापी
आमोरी
काजळ काळीं
घन घन कुपां
पेट्टा जोगूल
झडटात सरी

51.
अपेशी

म्हजेकडसून खिणायाळें उतर तुमी घेवं नाकात
तुमचे कडचो शिणयाळो मोग म्हाका दिवं नाकात

हांव फाटीं स्वार्थ फुडें, सदांच जैत ताचेकडेन
रस्त्यावेले फोंडान् फोंड मेजूंक म्हाका लाव नाकात

हासरो कशी नितळ नदर नकळो कसो आयलो पदर
भुतयेची गांठ म्हजे सोडोवंक म्हाका लांव नाकात

आतंक घेवन न्हंय व्हांवता जाचे ताचें स्वत्व पेंवता
व्हावूंन वचूं म्हजें मडें, तडीक ताका लांव नाकात

सत्य खंयचें सपन खंयचें असत्याचें तारुं खंयचें
सैम पिशा आकांताची सवंय म्हाका लांव नाकात

नदर नदर घुंवत रावली, दोळ्यांत दुकां सगळीं मावलीं
अपेशी जिणेत म्हजे तेळून तुमी पळोवं नाकात

स्वासांत म्हज्या उस्वासाची सरगम गुपीत आकांताची
येसाचो आंवडो म्हजो गिळूंक तुमी लाळेंव नाकात

52.

निसरड

ही निसरड
तुजे म्हजे वाटे वयली
बिरीबिरी पावसांत
म्हजें मन ओलेचिप्प
आनी – घडये तुजेंय
जुस्त तेन्नाच
ही निसरड
काळ्या कुळकुळीत पाशाणाचेर
पाचव्या बुळबुळीत शेळ्याचेर
जायते जाण गेल्यात
हे निसरडिंतल्यान
निसरल्यात...
नाक लेगीत धाडावन घेतलां
जायत्या जाणांनी
आमकांय वचुंकूच जाय
वाटेवयली ही निसरड
पार करूंकूच जाय
तूं तुका सांबाळ
हांव म्हका
ना जाल्यार आमी
सांबाळुंया...!
एकमेकांक...!!

53.
शेकानशेक

शेकानशेक पातळिल्ली
सावळी तुमचे फांटभुयेर
तुमकां भानच ना
तुमी इतलेंय कशें चितूंक ना
तुमची चिल्लां – पिल्लां
काचाबूल जातलीं ते सावळेंत
आनी त्या उपरांत
काळखाचें साम्राज्य
पसरट पसरट जायत वतलें
तांचे जिणेचे पावळेंत
खरेंच अशें वचप मात
तुमकां निखालस सोबलें ना

अनंत तुमी
सुर्यकिर्णासारखे तेजिस्ट
सैमपर्णासारखे ओजस्वी
तुमचे आदर्श जिणेचो
हो उजवाड आमका वाट दाखयतलो
हो सैमाचो चंवर
आमच्या जिविताचेर
फुलांचो शिंवर झडयतलो

54.
येतलें भरून मळब

हय इश्टा हांव जाणां
सगळो वाठार जाला नेणा
मळब कशेंच येना भरून
कोण खंयसर कोण जाणां

येतलें कशें भरून मळब
जातलें कशें नितळ तळप
लागली तान भुकेक पदर
हावेसांची खंयची वळख

आमकां आमी उलयनात
तुमचे आमी आयकनात
निश्क्रीय अशे देह आमचे
हालनात केन्ना धोलनात

काळजांत पेटोवन उजो तुज्या
स्वासांत तापोवन स्वास तुज्या
नदर मोखून जागय मळब
जन जागृताय मनात तुज्या

इतलें करून पळय मगा
येतलें भरून मळब खिणा

55.

सपन म्हजें सपनेता

ल्हानपणातलें सपन म्हजें
मना तुकां वळयतां
मळबा रानांत शेवणें तुजें
कित्याक म्हाका खेळयता

पिराय म्हजी व्हड जाली
जिवाक म्हज्या जळयता
पायांत तुवें घुंगरां घालीं

मळब भरून तळें व्हांवलें
तरी तानेन तोशेता
पोसो भरून उदक हाडलें
कित्याक म्हाका नियाळटा

साहित्याचो मळो फुल्ला
सैम खोशी मनयता
मोगरे मोगरेंत भाग्य तुजें
कित्याक म्हाका लाळयता

तुवें आयज मोग केला
आंगार पांखां फुलयता
दोंगरा माथ्यार उडी तुजी
सपन म्हजें सपनेता

56.
धुकें

धुक्यांत तूं धुकें जालें
दोळे म्हजी नदर पिले
नदरेच्या ल्हारां ल्हारांर
हावेन दोळ्यांक न्हिदयले

मायेमोगान दोंगरार तुवेंन
आळस इल्लो फांफुडलो
तांकां दिसलें न्हिदचे आनीक
मायेन तुवेंन जागयले

देंगण – दोंडीत, दुख कशें
सकल वचून लागलां पिशें
हात दिवन तुवेंन तांकां
मळब मोगान दाखयलें

कणकण वेंगायतना
तुवें रुखांक भिजयले
तना परस मन व्हड
मनात म्हज्या रुजयलें

सुर्याचीं किर्णा घेवन
हावेंन दोळ्यांक जागयले
शेणिल्लीं दुकां शेणोवन
धुक्यांक सोडून म्हजें जालें

57.

रकाद

दोळ्यांतल्यान घळघळपी दुकां
जेन्ना भावनांचो रकाद
घेवन येतात
तेन्ना....
तळपां – फांतरांचे पसून
पाणी पाणी जाता
आनी...
तातूंत बुचकळपी
पयलीं धडपडटा
फकत जगपाखातीर

58.

तूं

उजवाडाची वाट पळोवपी उदेंत
घोंटेरांतसून भायर येवंक सोदपी सवर्णी
एका भव्य देवळांत
सुचीत शांत शिरशिरीत थंडसाण
आनी रातभर पेटून
काजळीन भरसून गेल्ल्यो दिवल्यो
तुज्या लांब सडसडीत बोटांनी
घांसून पुसून लखख करपी तूं
तूं कोण तें हांव नकळ
तू खंयसावन आयलां
तेवूय हांव नकळ
तुज्या नितळ मुखामळार
रातच्या काळखावरी
अस्पश्ट अशी काळसर सया मारता
इतलेंच हांव जाणा

दिवल्यो घांसतना
तुज्या केसांची बट फाटीं सारतना
तुज्या मुखामळार
तुज्याच बोटांची घस लागता
रातभर पेटून पेटून
अस्वस्थ जावन न्हिविल्ल्या
दिवल्यांतली ही घस
तेलकटशी
पुरायेन तुजे नितळसाणीक
वेंगावन बशिल्ली
घडये तुका ताची जाणवीक
आसत नासत
पूण एक मात खरें
परतून दिवल्यो पेटयतना
तुज्या मुखामळार उजवाड पर्जळटना
त्या काजळी दागाची व्याप्ती
चड जाणवता
कोण पुशीत काय तो दाग?
तुजेच वरी घांसून पुसून
दिवल्यो चकचकीत करून
चुरको सोंसून बोटांनी
वाती फुडें सारपी हात?
काय पेट्ट्यो वाती
बळजबऱ्या पालोवन
काळखाचे साम्राज्य करपी
दिव्या-भुतांचे हात?

59.
रेंवे कण

एक व्हाळ
व्हांवता
व्हांवत आसा
तो पळयना
फाटीं – फुडें
तो केळयना
फुलां – घडे
एका आकांताळ्या हावेसान
तो व्हांवत आसा
आनीक एक व्हाळ
जाका ना नाळ
जो जावंक ना गाळ
तो अनवाळ
आपलें सवळेपण सांबाळीत
व्हावूंक सोदता
हाचे वांगडा
ताकाय थंयच
वचपाचें आसा

त्या नादान
ताचें अस्तित्व
ताका नकळत सोडून वता
आतां –
व्हाळांत भेद उरूं ना
फाटलो खेद उरूं ना
फकत उरला छेद
ती न्हंय – दर्या
आनी मागीर
आपूण खंयतरी
भरसून गेल्लों...
अळणी जिणेंत
मिठाचो स्वाद आयिल्लो
एक रेंवें कण

60.
पिसो

म्हजे शब्द तेन्ना पिशे आशिल्ले
कित्याक नकळो
नाशिल्ले ते खरखरीत
म्हणून घडये...
आशिल्ली मोगाळ ओलसाण
आशिल्लो निर्मळ खळखळ
आशिल्ले भोवमानान थबथबिल्ले
म्हणून थारले आसतीत
ते पिशे...
आनी आयज
तुजे नदरेंत
पयस खंयतरी
सामके तळागाळांत
म्हजे शब्द म्हाकाच
पिसो थारवन
हांसत गेले
हय! खरेंच !
म्हजी पिशी नदर
फकत तांकांच सोदता

61.
भेंट

भेट तुजी म्हजी
अशीच आमुरपिकी
अचकीत याद जागयता
तुवेंन
तुजी काणी सांगली
विचारी नासतना
हावेंनूय म्हजी
केन्नाच कोणाक
सांगू नाशिल्ली
तो प्रवास सोंपताना
तुज्या दोळ्यांतल्या दुकांनी
भिजयल्लें म्हजें फातरा काळीज
अजूनय दरयाता
दोळे उलयतात
तेन्ना
उतरांक जागो नासता

62.

पिसांट हांसता

रान कशें मातिल्ल्या
ह्या गावांत
एक पिसांट
वारें कशें गांवभर भोंवता
बुचकटांतल्यान
ओरबरडत, पिंजत फरफटत
भायर सरताना रगत बंबाळ जावन
आंगावेल्या बोंदरांच्यो
बोटांत शिरकून उरिल्ल्यो
फाळयो बिदीर सोडून
सोंश्याच्या काळजान धांवत सुट्टा....

दुकां विरयत
भिरभिरती नदर
सगळे खांची कोनशे जळपता तेन्ना
गच्च आंवळून धरिल्ले धपटेंतले
विखाळे, बुरशे जिनस
कुसक्या फळांतल्या किड्यांवरी
काळजाक बुचबुचूंक लागतात
आनी पिसांट
सुकिल्ले व्हाळयेंत
यादिंच्यो गांठी सोडयत वळवळूंक लागता

मळबाचे चादरीतळा
आंगाची गुटली करून
थरथरतो देह
भुंयेक तेकयता तेन्ना
आपलेच संपदेचो
आपल्याच पोटार चलिल्लो
थयथय अच्छेव सोंसू नजो जावन
धर्तरी घुस्मट्टा
आनी पिसांट
बोंबलेच्या देठांतल्यान
निरणांक वेदनेचो
पीळ पड मेरेन आड्डी मारीत उट्ठां.

तिनकात्रेर
शुन्यातली नदर
दिकांपार गरगरून
देहहीन जाता तेन्ना
काळोखाच्या राज्यांत
कोल्यांची कूय कूय
रानभर पातळता
आनी पिसांट
मातिल्ल्या रानांत
शिरकल्यो वादऱ्यो चाबडायत
खाँ खाँ हांसत सुट्टा

63.

कोडू सत

तूं पुण्य जोडपाचो यत्न करता
पूण
हेरांचे नदरेक ती
भौसाची आस्त दिसता
गर्देचे मनोवृत्तीचीं
तुका जाणवीक नासता
तेन्ना
तुजी सगळी पुण्याय
रौरव नर्क थारता
केदे हें कोडू सत...

64.

गॅलरिंतल्यान

तिसरे माळयेवयले गॅलरींत
धोलत्या वॉलतेरार बसून
सकाळचें वत खायत
हांव कॉफीचे घोंट घेतां
त्या नदर पयस वाठारांत
म्हजे नदरेचे समांतर रेशेंतश्यो
कितल्योश्योच घोर्णी
पाखांटे फुलोवन
गिरगिरून भोंवतात -
अशें कितें आसा काय त्या वाठारात?
काय मेल्ल्यो किडी? जितीं मडीं
खिणभर एक विचार वळवळटा-
आंग फाफुडलेवरी करून
कपलावयली रेग हालची ना
हाची जतनाय घेवन
निमाणो कॉफीचो कडवट घोट पचयत
हांव भितर वतां

65.

पावस म्हज्या घरा प्रिया...

पावस म्हज्या घरा प्रिया
न्हीद म्हजी खळयता
मोर पिसो थुयथूय
वाट तुजी पळयता

रिपी रिपी पावस धारो
काजुल्यांचो नाच फेरो
काळोखाची धुंदी प्रिया
वाट तुजी पळयता

शिडशिडटा पावस मनांत
रमरमता पावस रानांत
किरांव शिंवर शिरशिरी
वाट तुजी पळयता

दडकेर दडी वावझडी
स्वैर वारो आलतडीं
जोगुलता रात प्रिया
वाट तुजी पळयता

66.

तूं फूल घे

तूं फूल घे
हांव कांटे घेतां
तूं वास घे
हांव स्वास घेतां
तूं सूख घे
हांव दुःख घेतां

कांट्यांन काटो
काडूं नाका
स्वासांत दुस्वास
मेळोंव नाका
दुःखार काकळूट
करूं नाका

67.
आयलो पावस

आयलो पावस आयलो पावस
रानां वनां चंवरलीं
पाचवी जावन हरयाळी
आंगान, आंग शिंवरली

न्हयां – व्हाळांक फुटले बांद
झाडां – पेडांक सुटलें कोंब
कणकीची वेळू कशी
पानान् पान शिंवरली

थरथरलीं काजू वनां
आंकुरलीं केगदी बनां
पोंरसातली वाल कशी
थेंबानथेंब शिंवरली

व्हंकल जावन पाचवी सया
धर्तरेची जाली काया
चैतन्याची जिवी शक्त
कणान कण शिंवरली

68.

म्हजें घर

पयलीं म्हज्या घराक
चार वण्टी
एकूच दार
आनी ल्हानशें
जनेल आशिल्लें
कळखाचे गर्भकुडींत
जमनीक शेळ
आनी जळारींचे
संगीत रंवरंवतलें
व्हावतें वारें
भितर सरतकच
भितरले भितर
घुस्मट्टालें
पूण आतां हावेंन
संकुचीत वण्टी वडोवन
भिजोवन सारोंवन
बेस बरी जमीन केल्या
नितळ जमनीर
कोणेय येवन बसचें
शितळ अंतःस्कर्णान
उमेद घेवन वच्चें
घरभर पळयत थंय
उजवाड पातळ्ळा
पास्टा कोनशांनी

69.

म्हजी मोगिका

तीच तूं !
म्हजी मोगिका !
इत्सा हावेसांनी भरिल्ली !
उफाट यौवनाची भूल सगळ्यांक घालीत
म्हजे जिणेत भरशिल्ली !
उफाट न्हंये देगेर
रिपरीप पावसांत
थरथरतें कणकी बेट कशी
आंगात शिरशिरी हाडून
म्हज्या रंध्रारंध्रांत सळसळायत
हावेंन अणभविल्ली !
गुप्प धुक्यांत भरसून
दवां थेंब्यांचें अस्तित्व
जागयत राविल्ली तूं
हावेंन नदरेंत झोमून जळपिल्ली !
आयज म्हांका दिसता
म्हजे हात मोटवे पडटात
तूं आयज आगंतूक
तुजो हावेस आगंतूक
म्हाका तुजी गरज आसा
म्हाका तूं जायच
नाजाल्यार म्हजी जीण निरर्थक – किंकोंत
ऊठ – परतून एकदां ऊठ, आनी कुडकुडीत शिंयांत
म्हाक ऊब दी
म्हजी मोगिका तूं – म्हजी चेतना !

70.

दिश्टावो

हांव जळपत
जळपत रावलों
तुज्या काळजाचो थाव
म्हाका केन्नाच मेळूंक ना
दर्याच्या तळाक
पावूंक पावलों
करबटांचेर नदर गेली आनी
तांचे जिणे वांगडा
खेळत रावलों
दर्याच्या तळाचो थाव
म्हाका केन्नाच मेळूंक ना
मन रितें –
हात पोतें –
नुस्त्याची गांथन कशी
अणभव पयस हातीन धरून भोंवता
ते पोंवशेल्यात
तांकां हिंमसाण मारता
भरसूंक शकलों ना
तातूंत मिठाचो अर्क
व्हगडावंक शकलो ना
म्हजे जिणेतलों नर्क
पूण आता म्हाका दिश्टावो जाला
मन रितें उरूंक ना
हातीचें पोतें, 'पोत' उरूंक ना

71.
कोणतरी

जाणां हांव
तूं वता ते वाटेर
काट्यांचे जंजाळ आसा
तरी तुजें पांय थार नात
कांटे - कुंटे माड्डून वचपाची
तांक आसा तातूत
तरी पूण
कसो कोण जाणा
तूं घुस्पत वता त्या जंजाळांत
तेन्ना....
आदार तुकां
तुज्या अणभवांचो
वास्तव समाज पिळांवळींचो
अचळय तूं तें जंजाळ
दुसरे वटेन वडयता
ते वटेन कोण ना
कोणतरी वतलो
हें जाणां जावनूय...

72.

तुजे खातीर

हावेंन कितले फावट सांगिल्ले तुकां
हांव वतां ती वाट बरी न्हय म्हणून
पूण तुवें आयकलें ना
तुज्या मोगाक दिका आसुंयेंत
तुजे भावनेन लिपिल्ली
पूण म्हजी वाट दिकाहीन
तरी आसतना तूं येत रावलें, पायांसकल रेंव व्हांवतना
भिलें ना दर्या ल्हारांक लेगीत
हांव वतालो दिवो म्हज्या माथ्यार घेवन
संवसार फकत तुकाच पळयतालो दिव्या फाटल्यान धांवतना
तुज्या आंगार उसळिल्ल्या म्हज्या जोत्याचो चिखल
काळखांतल्यान हावेंन पळयलो
पूण पुसपाक आयलों ना
उजवाडाक लागून म्हजेखातीर हावेंन
म्हजी सावळी जावन रावपाचें तुजें सपन
तशेंच दवरलें
उमाशेच्या बिण्ण काळखांत रावून
पूण आतां -
उजवाडामेरेन तुका वाट पळोवची पडची ना
काजुल्यांक एकठांय करतलों
तुजे खातीर
माथ्यावयलो दिवो तोंडा लागीं हाडटलों
तुजे खातीर

73.
दायज

आयज
हावेंन
म्हज्या
पोरसांत
एक निळें निळें
झाड रोयलां
आनी ताच्या
तळा
पाळां
कणकणी
विश्वहावेसांचे
दायज
थेयलां

74.

बालगीत

पावसाचें गाणें

झिरी झिरी झिरी झिरी पावसाचें पाणी आमी रमारमा नाचूं या
शिरी शिरी शिरी शिरी पावसाची गाणीं आमी सारेगमा गावूं या

लिपून पळयता वोताचो राजा
फुलपाक्यांची मजाच मजा
रंगा – रंगाचे कपडे घालून ह्या फुलांचेर त्या फुलांर
भिरी भिरी भिरी भिरी तांचे वांगडा आमीं सगळीं भोवूं या

झरे माणकुले खुळू खुळू खुळू खुळू
नुस्तें पिटकुलें सुळू सुळू सुळू सुळू
कागदाच्यो रंगीत बोटी करून ह्या झऱ्याचेर त्या झऱ्यार
गिरीं गिरीं गिरीं गिरीं भोवऱ्यामदीं बोटी आमच्यो सोडूं या

गिरयल्यो मळबान रंगांच्यो रेशो
इंद्रधणुच्यो लांब लांब मिश्यो
भस भस करून रंग पेरून ह्या मनाचेर त्या मनार
रिपीं रिपीं रिपीं रिपीं रंगांमदीं आमीं सगळीं न्हांवूं या

शाबा नारायण कुडतरकार

जल्म : 27 मार्च 1970 वर्सा, सत्तरींतल्या नानोडे गावांत, एका गरीब शेतकार कुटुंबात जालो.

गोवा विद्यापीठांत कोंकणी विशय घेवन एम. ए. पार्ट - 1 मेरेन शिकप केले.

ACGL कंपनीत ज्युनिएर इंजिनिअर म्हण नोकरेक आसलो.

कविता, एकांकी लेखन करून थळाव्या आनी राज्य थरावयल्या सर्तिंनी जायतीं इनामां जोडलीं.
सत्तरींतल्या साहित्यिक, भाशिक, सांस्कृतिक चळवळींत सक्रिय सहभाग.
पर्यावरण राखण, म्हादय बचाव आंदोलनांत वांटो.
निसर्ग भोंवडेचो खास छंद.

1 एप्रिल 2008 दिसा अवघे 38 वर्सांचे पिरायेचेर एका अपघातान मर्ण.

फाटल्यान घरकान्न शोभा, चलो शुभम, चली सोबिता, आवय, भाव, भयणी असो परिवार.

मर्णा उपरांत **'वावझड'** (कविता संग्रह) **'भुंयगर्भ'** आनी **'तानसुर्या'** (एकांकी संग्रह) अशीं तीन पुस्तकां प्रकाशीत.

गोवा कोंकणी अकादेमी